

Република Македонија
Извештај за процесот на стабилизација и асоцијација

СОДРЖИНА

1. ИЗВРШНО РЕЗИМЕ	3
2. ПОЛИТИЧКАТА СИТУАЦИЈА	3
2.1. ДЕМОКРАТИЈАТА И ВЛАДЕЕЊЕТО НА ПРАВОТО	4
2.1.1. Проценка на демократските институции и на ставовите кон државата	4
2.1.2. Оценка на судскиот систем, примената на законите и почитувањето на владеењето на правото	7
2.2. ЧОВЕКОВИ ПРАВА И ЗАШТИТА НА МАЛЦИНСТВАТА	9
2.2.1. Граѓански, политички, економски, социјални и културни права	9
2.2.2. Малцинските права и бегалците	10
2.3. РЕГИОНАЛНА СОРАБОТКА	11
2.3.1. Мултилатерални односи	11
2.3.2. Билатерални односи	12
2.4. ПРИОРИТЕТНИ ОБЛАСТИ КОИ БАРААТ ВНИМАНИЕ ВО НАРЕДНИТЕ 12 МЕСЕЦИ	13
2.5. МОМЕНТНА ЕКОНОМСКА СИТУАЦИЈА	14
2.6. ПОСТОЕЊЕ НА СЛОБОДНА ПАЗАРНА ЕКОНОМИЈА И СТРУКТУРНИ РЕФОРМИ	16
2.7. УПРАВУВАЊЕ СО ЈАВНИТЕ ФИНАНСИИ	17
2.8. ПРИОРИТЕТНИ ОБЛАСТИ КОИ БАРААТ ВНИМАНИЕ ВО НАРЕДНИТЕ 12 МЕСЕЦИ	18
3. РЕАЛИЗАЦИЈА РЕАЛИЗАЦИЈА НА ПРОЦЕСОТ НА СТАБИЛИЗАЦИЈА И АСОЦИЈАЦИЈА	18
3.1. ОПШТА ОЦЕНА	19
3.1.1. Сегашна позиција	19
3.1.2. Општа процена на административните капацитети	19
3.1.3. Влијанието на ССА/Времената спогодба врз реформите	20
3.2. ВНАТРЕШЕН ПАЗАР И ТРГОВИЈА	20
3.2.1. Движење на стоки	20
3.2.2. Движење на лица, услуги и права на населување	21
3.2.3. Движење на капиталот	21
3.2.4. Царини	22
3.2.5. Конкуренција и државна помош	22
3.2.6. Јавни набавки	23
3.2.7. Право на интелектуална, индустриска и комерцијална сопственост	23
3.3. СЕКТОРСКИ ПОЛИТИКИ	23
3.3.1. Индустија и мали и средни претпријатија	23
3.3.2. Земјоделие	24
3.3.3. Животна средина	24
3.3.4. Инфраструктура	25
3.4. СОРАБОТКА ВО ОБЛАСТА НА ПРАВДАТА И ВНАТРЕШНИТЕ РАБОТИ	25
3.4.1. Визи, гранична контрола, азил и миграција	25
3.4.2. Перење на пари	26
3.4.3. Дрога	26
3.4.4. Борба против организираниот криминал и тероризмот	27
3.5. ПРИОРИТЕТНИ ОБЛАСТИ КОИ БАРААТ ВНИМАНИЕ ВО НАРЕДНИТЕ 12 МЕСЕЦИ	27
4. ФИНАНСИСКА ПОМОШ ОД ЕК	28
5. ПРЕТСТАВА ЗА ЕУ	30

1. Извршно резиме

По мошне нестабилниот период по кризата во 2001, **политичката ситуација** во Република Македонија стабилно се движи кон нормализација заснована врз Охридскиот Рамковен договор. Европската Унија (заедно со своите партнери во ОБСЕ, како и со НАТО и Соединетите Американски Држави) постојано го поддржува овој процес. Планираното преземање од страна на ЕУ на воената мисија на НАТО во март ќе биде натамошна демонстрација на посветеноста на ЕУ кон мирот и стабилноста во земјата. Изборите од 15 септември го илустрираа постепеното враќање кон нормалниот политички живот. Создавањето на мултиетничка коалициона Влада е мошне позитивен показател за волјата да се соработува и подоцна да се прави компромис. Ќе биде од суштествена важност сите потписници на Рамковниот договор, вклучувајќи ги и опозиционите партии, да продолжат по овој пат сè до неговата конечна реализација, како единствена основа за натамошен развој и зајакнување на институциите и капацитетот на земјата за приближување кон ЕУ. По почетниот напредок, патот на реформите треба да се забрза. Политичката поддршка за европската интеграција, изразена од сите поголеми политички партии, треба, исто така, да помогне да се отпочнат неопходните политички и економски реформи. Останува уште многу да се направи и сега Владата треба да ги преземе и имплементира потребните иницијативи.

Во 2002, **економските перформанси** на Република Македонија паднаа под очекувањата, иако беше одржана монетарната стабилност и стабилноста на курсот на девизна размена. Негативните ефекти на кризата во 2001 се протегнаа и во 2002 и беа надополнети и со неповолното надворешно опкружување. Политичката несигурност пред општите избори во септември, и неуспехот да се склучи аранжман со ММФ сè до февруари имаа негативно влијание врз економската и деловната клима. Реализацијата на договорот конечно постигнат со ММФ (а кој допрва треба да се одобри) понатаму ќе изгради доверба во здраво ориентираните економски политики кои ќе ги промовира новата Влада, подобрувајќи ја деловната клима и стимулирајќи го растежот. Само на овој начин Владата ќе биде во можност да ги поднесе трошоците на реформските процеси. Други клучни прашања со кои треба да се справи Владата се реализацијата на модерен трезорски систем и развојот на децентрализирана власт и јавни финансии.

Во поглед на структурата и функционирањето на **администрацијата**, правната рамка за децентрализација на јавната администрација допрва треба да се усвои и да се имплементира за целосно да придонесе кон целосна стабилизација на земјата. Како што е веќе нагласено во Извештајот за процесот на стабилизација и асоцијација, структурата и управувањето на јавната администрација треба да изминат уште значителен пат пред да можат соодветно да ги исполнат сите задачи кои од нив се бараат во една функционална демократија заснована врз владеењето на правото. Од клучна важност е владата понатаму да разработи ефикасни мерки против корупцијата. Меѓу другите приоритетни реформи се и безбедносниот сектор и ефективните мерки за справување со слабостите на судскиот систем.

Забрзаната реализација на Рамковниот договор исто така ќе го зајакне напредокот на **Процесот на стабилизација и асоцијација**, вклучувајќи го и тековниот процес на ратификација на Спогодбата за стабилизација и асоцијација (ССА). Во меѓувреме, Република Македонија треба да обезбеди целосно почитување на сите обврски кои произлегуваат од Времената спогодба и дека подготвителните работи кои се потребни за реализацијата на целата ССА се завршени, за работата да може да започне веднаш по нејзиното стапување во сила.

2. Политичката ситуација

2.1. Демократијата и владеењето на правото

Реализацијата на Охридскиот Рамковен договор, иако е сè уште далеку од комплетна и е пролонгирана во споредба со оригиналниот временски план, овозможи враќање на мирот и постепена стабилизација и нормализација на состојбата во Република Македонија. Општиот тренд кон поголема стабилност беше потврден со парламентарните избори на 15 септември, по кои следеше давањето свечена изјава од страна на новата коалициона влада на 1 ноември 2002, како и со пописните операции кои се одвиваа меѓу 1 и 15 ноември на начин пофален од меѓународната заедница.

Владата и опозицијата треба да работат заедно за да обезбедат целосна реализација на Рамковниот договор. Сите заедници треба да ја одиграат својата улога за да придонесат кон неговата успешност. Одбегнувањето на поларизацијата на јавното мислење во врска со претстојните законски реформи е од суштествена важност.

Обврската преземена од страна на Владата во врска со реформите во јавната администрација и децентрализацијата, повторното воспоставување на владеењето на законот и борбата против корупцијата се добредојдени. Останува уште многу работа, бидејќи тие мора ефективно да се претворат во дело. Ова се предизвиците со кои ќе треба справување во претстојните месеци, во тешко економско и социјално опкружување. Нема да се бара напредок само на законодавниот фронт, туку исто така и во врска со реализацијата и извршувањето.

2.1.1. Проценка на демократските институции и на ставовите кон државата.

Претседател на Републиката: Ќе биде потребна добра соработка меѓу Владата и Шефот на Државата. Ова се однесува особено на областите на националната безбедност и надворешното претставување. Во тек на периодот на кој се однесува овој извештај Претседателот продолжи да игра значајна и позитивна улога во областите за кои е потребен поширок консензус - интеграцијата во ЕУ, реализацијата на Рамковниот договор и зајакнувањето на регионалната соработка.

Собрание: Парламентарните избори беа одржани на 15 септември 2002 и од страна на меѓународната заедница беше оценето дека главно беа во согласност со меѓународните стандарди, и покрај неколку помали проблеми. Ова се должеше на, општо, успешно ревидираната правна рамка усвоена во јуни, успешната работа на владата и на Државната изборна комисија, но исто така и на воздржаноста и посветеноста на сите политички партии и на поддршката од страна на меѓународната заедница. За некои од помалите инциденти кои беа пријавени, поврзани со гласањето на едно лице во име на повеќе лица и гласањето на жените, треба да се најде решение при следните избори. Исто така треба да се работи на прашањето на праведното покривање од страна на медиумите (особено медиумите во државна сопственост).

Севкупно, начинот на кој беа одржани изборите и високиот одзив на гласачите (73.4%) значително придонесоа кон стабилизацијата и нормализацијата на политичкиот живот во земјата. Странките кои воде отворена кампања против Охридскиот договор добија само маргинална поддршка. Како резултат на ова, беќе формирана нова коалициона влада, меѓу “За Македонија заедно” (составена од десет партии предводени од Социјалдемократскиот сојуз и Либерално-демократската партија, вклучувајќи членови од различни заедници) и Демократската унија за интеграција (ДУИ), нова политичка партија основана од страна на поранешниот лидер на распуштената Ослободителна народна армија.

Собранието беше основано на 3 октомври 2002. Четири петини од членовите на новото Собрание се новоизбрани. Како што е предвидено со Рамковниот договор, собраниските правила се изменети. Соодветно, албанскиот јазик за првпат се користи во собраниската работа. Овие правила треба да се применуваат на прагматичен начин, особено во ситуација на обемна работна програма со куси рокови.

Имајќи ја предвид улогата која Собранието треба да ја одигра при усвојувањето на законите потребни за целосна реализација на Охридскиот Рамковен договор и на Уставните амандмани од 17 ноември 2001, суштествено е меѓу главните политички партии да постои политички консензус за тоа што треба да биде заедничка цел. Ова е дотолку повеќе важно бидејќи за некои од законите или одлуките кои треба да се донесат е потребно квалификувано (двотретинско) мнозинство, како на пр. Законот за народниот правобранител или Законот за судовите и/или пак се предмет на системот на двојно мнозинство (мнозинство во Собранието како целина и мнозинство на пратеници кои се регистрирале како припадници на малцинствата), на пр., законите за култура, за употреба на јазиците, за образование, за личните исправи, за користењето на симболите. Собранието, исто така, се соочува со обемно работно оптоварување кое следи од Владината програма за сообразување на законодавството со она на ЕУ. Во овој контекст, бојкотот на парламентарните седници од страна на опозиционата ВМРО-ДПМНЕ во текот на првите 100 дена на новото Собрание го одложи враќањето кон нормалната политика.

Собранието сеуште треба да го подобри својот капацитет да процени дали предложените закони се компатибилни со меѓународните договори и со *Acquis* на Европската комисија. Ова треба да биде компетирано преку соодветни механизми поврзани со донесување на законите потребни за сообразување со *Acquis* на Европската Комисија (слично на веќе постојните одредби во Владините процедури).

Сеуште е мал напредокот во подобрувањето на внатрешните демократски процедури на политичките партии или во подобрената јаснотија на правната рамка за финансирање на политичките партии. Преовладувачкото влијание на партиските структури врз одлуките донесени на владино ниво останува неизменето. Овие проблеми бараат итно зафаќање, за да се обезбеди дека земјата остварува натамошен напредок на патот кон стабилноста.

Извршна власт: Владата предводена од Премиерот Бранко Црвенковски стапи на власт на 1 ноември. Нејзиниот состав покажа конструктивна смисла за компромис и посветеност кон работењето заедно. Министерства важни за процесот на децентрализација беа доделени на ДУИ, која, оттука, ќе треба да игра важна улога во нејзиниот успех. Сепак, Владата допрва треба да се потврди како коалиција која функционира.

Владината програма позитивно ја покажува свеста дека само стабилна земја каде владеештето на правото е добро вкоренето може да има амбиција за влегување во европските и трансатлантските структури. Реализацијата на нејзината годишна програма за работа во претстојните месеци ќе покаже дали овие приоритети, како и оние наметнати од Спогодбата за стабилизација и асоцијација (ССА), Националната програма за сообразување со законодавството на ЕУ (а особено програмата за усогласување на приоритетните области, како што е дефинирано во Членот 68 од ССА), како и преостанатите законодавни промени потребни поради уставните амандмани усвоени на 17 ноември 2001, се почитуваат.

Реализација на Рамковниот договор: По почетниот напредок, реализацијата на Рамковниот договор беше пролонгирана во споредба со оригиналниот временски план. Таа е сè уште далеку од завршена, но Владата донесе значителни одлуки кои одат во вистинската насока.

Еднаш одложениот Попис на населението, домаќинствата и становите, критичен елемент на Охридскиот договор, беше спроведен од 1 до 15 ноември 2002. Свкупно, одржувањето на пописот беше важен придонес кон градењето на довербата во земјата и кон нормализацијата на условите на теренот. Извештаите од Меѓународната мисија за мониторинг и набљудување (предводена од Европската комисија и Советот на Европа) и од пописните власти беа едногласни во заклучоците дека тој беше успешен. Инцидентите и неправилностите беа изолирани, без влијание врз севкупниот резултат. Прелиминарните резултати од пописот беа објавени на 15 јануари, но не беа претставени податоците за етничкиот состав на населението, бидејќи релевантните податоци допрва треба да се обработат. Меѓународниот мониторинг ќе продолжи и во фазите на обработка на податоците, сè до расположливоста на конечните резултати.

Владата на 3 февруари усвои стратегија за натамошна реализација на Рамковниот договор (РД). Оваа стратегија, која опфаќа акционен план за реализација на РД, оперативна програма за децентрализација, како и нацрт програма за правична и пропорционална застапеност на малцинствата во јавната администрација и во јавните претпријатија, ја покажа позитивната амбиција на коалиционата влада да го унапреди процесот со добро темпо. Таа сега треба да го имплементира ова брзо и ефективно.

Децентрализацијата е движечкиот дел на Охридскиот Рамковен договор. Таа ќе помогне да се зајакне демократијата широм земјата и ќе ги приближи јавните услуги до граѓаните. Заменик-премиерот задолжен за координација на процесот и Министерството за локална самоуправа ќе имаат особена одговорност да обезбедат процесот да е одржлив и да се држи под цврсто политичко водство. Фискалната децентрализација и алокација на ресурси, територијалната поделба на општините и градењето на институции ќе бидат главни елементи на овој процес кој треба да е во најголема мерка завршен до моментот на наредните локални избори во 2004.

Јавна администрација: Реформите во организацијата и управувањето на јавната администрација исто така треба да се забрзаат и да се одржат, по малиот напредок во текот на 2002. Буџетските органичувања не треба да ги спречат административните реформи зашто, во голема мерка, напредокот лежи во ефикасноста и организационите подобрувања и во прераспоредувањето на персоналот. Напредокот во овој сектор е услов за успехот на многу реформи кои земјата мора да ги преземе за да го имплементира Рамковниот договор и да ја вклучи земјата во европската интеграција. Реформите се, исто така, прашање на доверба за сите заедници во администрацијата. Транспарентноста и стабилноста на администрацијата се сеуште недоволни, со политизација сè до најниските нивоа која сè уште важи како правило. Ова не само што има своја цена во смисла на административните капацитети, туку исто така ја потпомага корупцијата и непотизмот, и оттука мора да биде елиминирано. Компетентноста и професионализмот мора дополнително да се зајакнат преку воспоставување на систем базиран врз заслуги и преку административна контрола на донесувањето одлуки. Потребни се модерно управување и обука, како и ефективни сретства за примена на законите. Друга суштествена компонента на реформата во јавниот сектор е потребата да се обезбеди правично учество на малцинствата. По бавниот напредок, се очекува програмата усвоена од страна на Владата сега целосно да се имплементира. Конечно, соодветната стратегиска координација меѓу донесувањето на политиката и во реализацијата треба, исто така, да се обезбеди во поголема мерка. Потребни се јасни и мерливи цели, а треба да се обезбеди и координација меѓу Министерствата. Модернизирањето на администрацијата, исто така, бара целосна реализација на новата законска рамка за државните службеници, што сè уште честопати не се почитува. За оваа цел, на Агенцијата за државни службеници особено ѝ треба натамошно зајакнување.

Вооружените сили: Реформата на вооружените сили е осмислена така да ја подготви земјата за членството во НАТО. Напредокот во дефинирањето на Националната безбедносна стратегија и силната координација со Министерството за внатрешни работи и другите безбедносни служби, како и повеќегодишното планирање и целосната цивилна контрола во духот на зајакнувањето на координацијата се неопходни. Целите за застапеност на сите етнички заедници во вооружените сили треба да се дефинираат и имплементираат.

Меѓународно присуство: Улогата на меѓународната заедница останува витална за процесот на реформи. Европската Унија игра водечка улога во координацијата на меѓународната поддршка за реализацијата на Рамковниот договор, во рамки на севкупниот контекст на процесот на стабилизација и асоцијација. Канцеларијата на специјалниот претставник на ЕУ, чиј мандат сега е продолжен до јуни 2003, беше активна во тек на целиот период на кој се однесува известувањето, помагајќи во реализацијата на Охридскиот договор. Координацијата на реконструкцијата и враќањето на внатрешно раселените лица беше обезбедено од страна на Комисијата и на УНХЦР, со постојана посветеност на бројни донатори, како и на владата и на локалните власти. Со подобрувањето на безбедноста

состојба (и појавата на нови предизвици), мисијата на НАТО еволуираше од Единица за специјални намени “Килибарна лисица” во Операција “Сојузничка хармонија”. Како натамошна индикација на посветеноста на ЕУ кон целосната стабилизација на земјата, Европскиот совет ја искажа во декември 2002 својата подготвеност да предводи воена операција, која би следела по операцијата на НАТО. Претседателот Трајковски поднесе формално барање до Претседателството на Советот на Министри на ЕУ, на 17 јануари, изразувајќи ја подготвеноста на земјата за идно распоредување на ЕУ сили за брза реакција, одлука која потоа и беше донесена од страна на Советот¹.

2.1.2. Оценка на судскиот систем, примената на законите и почитувањето на владеењето на правото.

Судски систем: Слабостите посочени во минатогодишниот Извештај, кои сериозно го загрозуваат функционирањето на судскиот систем и на примената на законите, постојат и понатаму.

Недостигот на независност на судството е постојан фактор кој бара ефективна акција без понатамошно одлагање. Како што е подвлечено во ПСА извештајот 2002, преовладувачкото влијание од страна на извршната власт и на политичките партии врз судовите и врз Јавното обвинителство, главно преку процесот на именување на судии и јавни обвинители, е проблем кој мора да се допре. Именувањето на членовите на Републичкиот судски совет од страна на Собранието треба да се реформира за да се овозможи деполитизација и ефективна независност на судството.

Друга слабост, нагласена во ПСА извештајот за 2002, беа значителните заостанати случаи и, како нивен резултат, состојба на судскиот систем блиска на парализа. Тековната компјутеризацијата на Судовите треба да помогне да се забрзаат процедурите. Сепак, без натамошни сериозни реформи, ситуацијата нема да се измени, бидејќи процедуралните барања и трошоците кои наметнуваат долги постапки и недоволниот менаџмент на случаите ја влошуваат ситуацијата.

Иако повеќето решенија се добро познати, поголемиот дел од идентификуваните проблеми останува да бидат разрешени. Сега е потребно забрзување на процесот на реформи. Законодавната реформа, веќе спомената во 2002, не смее натаму да се одложува. Воведувањето на независен буџет за судскиот систем мора да биде завршено. Особено, промените на законите треба да бидат надополнети со промени во судската администрација и натамошна обука на судиите, со цел да се гарантира дека правдата се дели навремено. Треба да се размисли за јавно финансирање на центарот за обука, во моментов под закрила на Здружението на судии, за тој да прерасне во јавна институција, согласно стандардните европски практики. Исто така, тој треба да се прошири и на обука на обвинители. Координацијата со полицијата и другите истражни органи мора да се обезбеди, а меѓународната и прекуграничната соработка да се зајакнат.

Полиција: Во текот на 2002, беше подготвена голема програма за враќање на полицијата во поранешните кризни области, и таа беше имплементирана со поддршка на ОБСЕ, како дел од обидот на властите за враќање на контролата врз сите области засегнати од кризата во 2001. Реинтеграцијата на овие области, од страна на полицијата, сега е завршена. Сепак, целосното повторно воспоставување на безбедноста на целата територија сè уште не е постигнато, зашто обичниот криминал е во пораст последниве месеци. Недовербата меѓу заедниците и потенцијалот за тензии остануваат присутни, а чувството на небезбедност е сè уште мошне високо. Широко распространетата приватна сопственост на

¹ Council Joint Action 2003/92/CFSP од 27 јануари 2003 за воената операција на Европската унија во Република Македонија; OJ L 34, 11.2.2003, p.26

оружје е дополнителен фактор на дестабилизација, кој мора итно да биде третиран. Политичките чинители во сите области, вклучувајќи ги и оние во етничките албански заедници, мора да ја преземат својата одговорност за обезбедувањето на целосен ред и закон.

Потребна е севкупна реформа на безбедносниот сектор. Иако ова е процес кој ќе трае значително време, потребно е итно делување. Процесот на распуштање на паравоените сили во рамки на полицијата е тест за капацитетот на Владата да ги спроведе реформите за кои презеде обврска. Во овој контекст, распуштањето на таканаречените Лавови треба да биде завршено без натамошно одлагање, како што е веќе препорачано во ПСА извештајот за 2002. Преговорите конечно договорени од страна на претседателот и претседателот на Владата, по притисокот вршен од елементите на оваа единица, се надеваме, не е знак на слабост на волјата на Владата да напредува по ова прашање.

Другите компоненти на потребната реформа вклучуваат појасна разлика меѓу полицијата и војската и посилни механизми за координација меѓу сите министерства инволвирани во справувањето со предизвиците каков што е организираниот криминал. Реформите треба, исто така, да се стремат кон развивање на улога на полицијата во смисла на јавен сервис, и обезбедување на демократска контрола и чувство на отчетност. Иако довербата полака расте, полицискиот авторитет и прифаќањето треба да се поцврсто вкоренети. Постепената интеграција на персонал од малцинските заедници, врз основа на сериозни програми за обука, треба да помогне во ова. Треба да се разработат обуките и модерни менаџерски методи. Понатаму, треба сериозно да се разгледаат прашањата на корупција и пречекорување на овластувањата за да се зајакне довербата на јавноста. Оттука, важно е да се воспостави ефективен систем за санкционирање на оние кои постапуваат ги пречекоруваат овластувањата или ја злоупотребуваат власта, со обвиненија кои се покренуваат секогаш кога тоа е соодветно.

Почитување за владеењето на правото: Корупцијата во јавната служба сè уште е широко распространет проблем, дури и ако може да е тешко тој да се квантифицира, поради ограничената расположливост на статистички податоци. Проблемите веќе посочени во ПСА извештајот за 2002 важат и понатаму. По усвојувањето на Законот за корупција во април 2002, беше пријавен мал напредок сè до крајот на 2002 кога новата Влада презеде добредојдени мерки. Меѓу нив е и декларацијата на имотот на членовите на кабинетот и почеток на примената на овој принцип за повисоките државни службеници. Независна Национална комисија за борба против корупцијата беше основана на 12 ноември 2002 со цел да се имплементира законот за борба против корупцијата. Ова се позитивни сигнали за посветеноста на властите во оваа област. Сега се бара Законот да биде целосно спроведен. Исто така, треба да се развие интегриран план за превенција и борба против корупцијата, како што Владата се заложи на Лондонската конференција за организиран криминал (25 ноември 2002). Се очекува Комисијата за борба против корупцијата да игра клучна улога во оваа смисла. Сепак, целосната посветеност и координација на сите државни органи, вклучувајќи го судството, е неопходна за нејзиниот успех. Пошироко, треба да се потцрта дека цврстото воспоставување на владеењето на правото е процес во кој граѓанското општество како целина мора да игра улога - работата на НВО-II треба да биде подобро вреднувана.

Мора да се сосечат корените на корупцијата. Мора да се преземат итни мерки за да се гарантира непартиска и професионална државна администрација, да се зајакнат правилата поврзани со конфликтот на интерес, да се зајакне улогата и капацитетот на полицијата и обвинителството да ја откриваат и казнуваат корупцијата, да го анализираат правниот систем со цел да се елиминираат одредбите кои може да одат на рака на корупцијата, особено кај јавните набавки, и да се разработи внатрешна и надворешна контрола на администрацијата. Правната рамка за финансирање на политичките партии мора да биде разјаснета, обезбедувајќи контрола од страна на независни ревизорски тела. Останува многу да се направи за да се обезбеди опкружување без никаква толеранција во јавните институции, за што ќе бидат потребни посилни институции со јасни одговорности во оваа смисла. Треба да

се основа независна мултидисциплинарна анти-корупциска единица со капацитет да превенира, покренува и судски да ја гони корупцијата, како што е договорено на Лондонската конференција.

2.2. Човекови права и заштита на малцинствата

Мерките за градење на довербата започнуваат да имаат ефект, но меѓуетничките тензии остануваат високи. Во областите каде тие се мнозинство, заедниците треба да се однесуваат кон малцинствата на начин на кои очекуваат да бидат третирани во областите каде тие самите се малцинство. Потребен е пристап без никаква толеранција, со санкции кои ќе се применуваат подеднакво. ПСА извештајот 2002 ги потцрта несовпаѓањата меѓу нормите, кои гарантираат основни права, и практиката, и повика на повисоки стандарди во примената на постојните права. Состојбата е се уште иста, дури и ако во последниве месеци може да се зборува за извесен релативен напредок.

2.2.1. Граѓански, политички, економски, социјални и културни права

Прекршувања на човековите права: Последните извештаи од страна на набљудувачите на насилство или тортура причинети од полицијата се мошне загрижувачки. Ситуацијата не е подобрена од минатата година и не се преземени позначајни мерки за ефективно спроведување на препораките дадени во ПСА извештајот за 2002, за подобрување на судското постапување по жалбите. Јавните власти треба итно да обрнат внимание на оваа ситуација, преку обука и ефективни механизми кои ќе се стремат да превенираат и, кога ќе е неопходно, да го казнат ваквото неправилно постапување.

Слобода на изразувањето: Во текот на изборите во септември, за медиумите, со неколку исклучоци, беше известно дека понудија разумно избалансирано уредничко покривање на политичките партии и коалициите кои учествуваа во изборите. Сепак, беше пријавено и определено количество на пристрасно покривање, кое првенствено се должеше на економски и политички интереси. Во тек на периодот на кој се однесува извештајот, НВО-П исто така пријавија случаи на застрашување или насилство против новинарите. Потребата од радикална реформа, нагласена во минатогодишниот извештај, за да се гарантира независно, професионално и етичко претставување на информациите, е сè уште на дневниот ред. Треба да се зајакне правната рамка за печатените медиуми, особено во поглед на транспарентноста на сопственоста и податоците за тиражот. Потребни се, исто така, и промени во медиумите под државна контрола, за тие да се усогласат со европските стандарди за независност на новинарството и за непристрасно обезбедување на информации. Независноста и професионализмот на новинарите треба и понатаму да се гарантираат и зајакнуваат. Кодексот за однесување на новинарите мора да биде целосно имплементиран.

Граѓанското општество, преку НВО-П, се чини дека е поактивно инволвирано во реформските процеси во општеството, особено во смисла на градењето демократија, промоција на плурализмот, подобрувањето на правдата и борбата против сиромаштијата. Во сè поголема мерка, НВО-П имаат платформи во кои ги изразуваат своите гледишта, додека се воведуваат и структури за координација за да им овозможат да играат целосна улога во социјалните и политичките процеси. И во текот на кризата и во тек на собраниските избори, овие се покажаа како мошне ефективни. Сепак, финансирањето на НВО-ите е сè уште крвко, а законодавната рамка треба подобро да го промовира нивниот развој.

Канцеларијата на народниот правобранител исто така има клучна улога која треба да ја одигра во поддршката на борбата против лошата администрација и погрешното управување. Сепак, статистиките покажуваат дека одлуките и понатаму слабо се почитуваат (над 50% од актите на Народниот правобранител испратени до административните институции остануваат неодговорени или неспроведени) и покрај тоа што постои мало

подобрување во случаите поврзани со животната средина, заштитата на децата и заштитата на здравјето. Други делови од администрацијата, како што се Министерствата за правда или за внатрешни работи, не беа толку кооперативни. Активностите и извештаите на Народниот правобранител треба, оттука, да се земаат посериозно, а неговиот авторитет да се зајакне, за да се гарантира ефикасна соработка и соодветен одговор од страна на државните административни институции. Ова бара ревизија на законодавната рамка за неговото делување.

Во поглед на **еднаквоста на половите**, барањето да има најмалку 30% жени на кандидатските листи за парламентарните избори резултираше со подобра застапеност на жените во Собранието. Новото Собрание има 22 женски члена, додека на клучни позиции на Владата се жени. Извесна работа, исто така, е преземена, под закрила на Министерството за труд и социјална политика, за подобрување на статусот на жените во општеството, но капацитетот на службите задолжени за ова треба да биде дополнително зајакнат. Сè позагрижувачки се статистичките податоци за насилството врз жените и непосветувањето на внимание кон овој проблем од страна на властите. И во оваа област, НВО-П треба да играат клучна улога, во партнерство со јавните власти.

Во областа на социјалата, во контекст на социјални тензии, консензусот за реализацијата на неопходните политички и економски реформи и дијалогот се клучни за успехот на идните реформи. Една од најбитните социјални реформи кои треба да се преземат се однесува на реформата на **образовниот систем**. Ова е од клучна важност за долгорочно подобрување намеѓуетничките односи. Сепак, ова зависи од капацитетот на земјата да разработи и да одржи кохерентна политика во оваа смисла. Досега, честите промени на раководството резултираа со недостиг на визија и континуитет на реформите, и останува уште многу да се направи за да се развие политички независна реформска политика во оваа област. Друго прашање кое бара внимание е состојбата на **лицата со посебни потреби**. Треба да се преземат конкретни чекори за да се потпомогне нивната интеграција во општеството, започнувајќи со отстранување на некои рестриктивни мерки во област на образованието, вработувањето, социјалната и здравствената заштита.

Не беше пријавен некој поголем проблем во тек на последниве неколку месеци во врска со **слободата на вероисповест**. Наставата по веронаука е воведена во училиштата. Верскиот дијалог може успешно да придонесе кон олеснување на културните и меѓуетничките тензии, па постојните заложби треба и натаму да се интензивираат.

Република Македонија сè уште ја нема ратификувана **Европската социјална повелба**.

2.2.2. Малцинските права и бегалците

Меѓуетничките односи неспорно се поправија од кризата наваму. Мерките за градење на доверба ги покажуваат првите резултати (како што е основањето, со поддршка на ОБСЕ, на локални советодавни групи за разрешување на дневните односи меѓу полицијата и јавноста). Но, целосната реализација на обврските преземени со Рамковниот договор е она што понатаму ќе обезбеди ефективна заштита и чувство на заштитеност за припадниците на **малцинските заедници**, и треба на најефективен начин да го разреши преостанатиот потенцијал за тензија. Оттука, императив е сите заедници да ја одржат својата поддршка за овој процес. Неколку етнички-мотивирани инциденти се случија во тек на последниве неколку месеци. Досега, беше покажан одговорен став од страна на јавните власти, но јасно е дека и понатаму постои потенцијалот за ескалација на вакви инциденти. Поларизацијата на младите луѓе долж етничките линии е сериозна причина за загриженост и треба да се разреши на обете страни на линијата на етничка поделба.

Како дел на институционалните промени предвидени со Рамковниот договор, основана е Собраниска комисија за односи меѓу заедниците и таа би требало да игра важна улога во превенирањето или разрешувањето на проблемите меѓу заедниците.

Натамошните мерки за градење на довербата и промовирање на дијалогот меѓу заедниците ќе бидат од витална важност за да се поддржи тековниот политички процес и да се зајакне де факто соработката која често, на локално ниво, овозможува да се водат дневните јавни работи.

Особено недостасува, сè уште, вистинска стратегија за подобра интеграција на Ромите.

Бројот на **бегалци** драматично опадна од 2001. До крајот на 2002, 95% од 170,000 луѓе кои ги напуштија своите домови се вратија. Сепак, режимот на привремена заштита кој се применуваше на бегалците не ги исполнува меѓународните и стандардите на ЕУ (2,756 според УНХЦР). Соодветна легислатива за азилот, заснована врз меѓународните и стандардите на ЕК треба да се усвои без натамошно одлагање, за ним да им се даде појасен статус.

Од страна на УНХЦР се проценува дека бројот на бегалците од Република Македонија на Косово изнесува 3,500 а бројот на **внатрешно раселените лица** се проценува на 8,400 (опаѓање од минатогодишните 17,000). Мерките за градење на довербата обезбедуваат извесни резултати, но, имајќи ја предвид комплексноста на пост-кризната ситуација во засегнатите региони, сè уште е потребно големо внимание на ова прашање.

Прашањето на **лицата без државјанство** кои немаат соодветен државјански статус на некоја земја бара соодветно внимание во претстојните месеци. Законодавството за државјанство ќе треба да биде соодветно дополнето.

2.3. Регионална соработка

Република Македонија продолжи да биде активен учесник во иницијативите за регионална соработка. Властите и понатаму треба да ги сметаат регионалната и билатералната соработка како движечка сила за разгледување на заедничките проблеми на прагматичен начин и за одржување на внатрешните реформи, истовремено поддржувајќи ги заложбите на земјата за понатамошна интеграција во ЕУ и во структурите на НАТО.

2.3.1. Мултилатерални односи

По некои почетни тешкотии, соработката меѓу Република Македонија и **Меѓународниот кривичен трибунал за поранешна Југославија** севкупно гледано беше задоволителна. Сепак, имаше случаи кога не беше јасно кој од органите беше задолжен за следење на одлуките на Трибуналот во земјата. Оваа ситуација треба итно да биде разјаснета преку нов закон, за да се одбегнат конфликтите меѓу владата, Јавниот обвинител и поединечните судови задолжени за конкретни случаи.

Во поглед на чувствителното прашање за **исчезнатите лица**, независната Комисија за киднапирани и други исчезнати лица го објави својот извештај на 8 јули 2002. Меѓународната комисија за исчезнати лица презеде да ги продолжи истрагите кои се однесуваат на овие случаи и ќе ѝ биде потребна соработката од страна на властите. Владата треба да помогне да се разрешат преостанатите отворени случаи, зашто тоа ќе помогне за помирување меѓу заедниците.

Соработката на властите со меѓународните мисии присутни во земјата (ЕУ, НАТО, ОБСЕ) беше мошне конструктивна, а особено е важно тоа што меѓународните мисии продолжуваат да играат важна улога во стабилизирањето на ситуацијата (особено во поранешните кризни региони) и во градењето на довербата. Успешното одржување на собраниските избори на 15 септември 2002 го илустрираше позитивниот исход на ваквата соработка.

На регионално ниво, Република Македонија продолжи да биде активен учесник во главните регионални иницијативи за соработка, особено во Пактот за стабилност и Процесот

за соработка во Југоисточна Европа. Таа го имаше претседателството со Централно-европската иницијатива во 2002. Земјата, исто така, се вклучи во засилен дијалог со Хрватска и Албанија, во врска со нивната подготовка за приклучување кон НАТО, што би требало да придонесе кон процесот на стабилизација во регионот.

Во поглед на **Пактот за стабилност** земјата е на добар пат да ги пресретне своите одговорности, бидејќи го потпиша последниот преостанат договор за слободна трговија со Романија на 4 декември (види долу).

Успешното завршување на преговорите за пристапување на земјата кон СТО, во октомври, беше огромно постигнување на земјата во 2002. Протоколот за пристапување беше ратификуван од Собранието на 24 јануари 2003.

2.3.2. *Билатерални односи*

Односите на Република Македонија со соседните земји напредуваат добро. Свкупната клима на зајакнување на соработката во Југоисточна Европа, во рамки на свкупниот процес на европска интеграција, продолжи да помага во надминувањето на преостанатите проблеми во услови во кои преовладува прагматичен пристап и дух на соработка.

Билатералните економски односи во 2002 продолжија да се подобруваат. Крајниот рок (крајот на 2002) за реализација на Меморандумот за разбирање за либерализација и олеснување на трговијата, од јуни 2001, во рамки на Пактот за стабилност, играше важна улога. Во линија со Меморандумот за разбирање и со препораките во ПСА извештајот за 2002, Република Македонија ги заврши сите неопходни билатерални преговори. Беа потпишани измените и дополнувањата на Договорите за слободна трговија со **Словенија** и **Хрватска**, додека потпишувањето на Договорот со **Романија** на 4 декември 2002 ја комплетираше мрежата на Договори за слободна трговија.

Иако се се уште комплексни, односите со **Албанија** покажуваат позитивни знаци. Направени се заложби особено на полето на зајакнување на соработката во граничната контрола и борбата против нелегалното тргување (ќе постојат заеднички патроли). Натомошната соработка треба да се разгледува, имајќи ги предвид големиот број заеднички прашања кои треба да се разрешат од страна на обете земји. Договор за слободна трговија со Албанија беше потпишан на 29 март 2002, а ратификуван на 19 јуни.

Односите со **Босна и Херцеговина** се добри. Преговорите за Договор за слободна трговија меѓу двете земји започнаа во мај 2001, а Договорот беше потпишан на 20 април 2002, а стапи во сила на 1 јули, обезбедувајќи транзиционен период на постепенa либерализација од две и пол години, сè до 31 декември 2004.

Иако Република Македонија и државата **Србија и Црна Гора** постигнаа договор за демаркација на границата во 2001, таа сè уште не е демаркирана. Во моментот, безбедносната ситуација околу косовскиот дел од границата останува премногу кривка за да може демаркацијата на границата да продолжи со неопходната соработка на властите на Косово. Сепак, властите на Република Македонија отворија осум гранични премини за да го олеснат локалниот сообраќај. Ваквиот прагматичен пристап е за поздравување. Од друга страна, постојат сериозни проблеми со реализацијата на Договорот за слободна трговија, од 1996, со државата Србија и Црна Гора. Царинските служби од Република Македонија систематски го одбиваат преференцијалниот статус на стоката која доаѓа од Косово, и покрај тоа што таа е придружена од неопходната документација, додека Царината на УНМИК продолжува унилатерално да доделува преференцијален статус на стоките кои доаѓаат од Република Македонија. Ваквата состојба е прекршување на Договорот за слободна трговија и на Меморандумот за разбирање, потпишан со УНМИК (кој бара меѓусебно прифаќање на сертификатите за потекло). Исто така, постојат информации дека во повеќе случаи, лажни сертификати за потекло се презентирани во придружба на стоки кои не потекнуваат од Република Македонија (на пр, банани и морска сол) извезувани на Косово. Сите соодветни

корективни акции треба итно да се преземат од страна на властите. Поопшто, блиската и прагматична соработка со УНМИК би требало да придонесе за подобрување на регионалната соработка и за разрешување на отворените прашања, на пр. во областа на царината или трговијата.

Односите со **Грција** напредуваа, во севкупниот контекст на развитокот на односите на Република Македонија со ЕУ. Сепак, сè уште постојат билатерални прашања од политички или прекуграничен карактер, кои бараат решение. Едно од нив се однесува на името на земјата, за што се одвиваат интензивни дискусии. Други прашања кои се однесуваат на прекуграничната соработка за ресурсите од животната средина (особено користењето на водите на Дојранското езеро) и загадувањето на реката Вардар/Аксиос и тие треба итно да се разрешат.

2.4. Приоритетни области кои бараат внимание во наредните 12 месеци

- Интензивирање на борбата против корупцијата преку усвојување и имплементирање на сеопфатна стратегија, во согласност со меѓународните и европските стандарди и практики (вклучувајќи основање на соодветни тела за превенција, истражни дејства и гонење на корупцијата, зголемена транспарентност и објективност во различни процедури извршувани од извршната власт, јаснотија во финансирањето на политичките партии, целосно реализацијаспроведување на правната рамка за јавните набавки).**
- Продолжување на забрзувањето на реализацијата на Рамковниот договор од 13 август 2001. Целосната реализација на РД останува клучен чекор на патот на земјата кон поблиски односи со ЕУ и бара постојана посветеност од сите заедници и политичките фактори.**
- Обезбедување дека наредните чекори во обработката на пописните податоци ќе се извршат, со поддршка на меѓународната набљудувачка мисија, во согласност со меѓународните стандарди.
- Усвојување на законска рамка која ќе обезбеди непречено реализацијаспроведување на процесот на децентрализација, преку понуда на соодветни сретства на централните државни органи за да управуваат со овој процес, и развивање на капацитети на телата на локалната самоуправа за да ги преземат пренесените одговорности. Партнерството со здруженијата на граѓаните и сериозната програма за комуникации ќе помогнат во непречената реализација на процесот на децентрализација.*
- Обезбедување на Агенцијата за државни службеници со сретства за имплементирање на реформата на државната служба од перспектива на идна интеграција во структурите на ЕУ, промоција на транспарентноста и на организации базирани на заслуги во јавната администрација и во сите државни органи.*
- Продолжување на клучните реформи во безбедносниот сектор, особено во полицијата, за да се обезбеди професионална, модерна и добро обучена служба, со мултиетнички состав, која ја ужива довербата на заедницата и е способна повторно да ги воспостави законот и редот на целата територија.
- Комплетно распуштање на полициските сили кои покажуваат паравоено однесување.**
- Зајакнување на борбата против сите прекршувања на човековите права и интензивирање на обуката по прашањата на човековите права за службениците на органите на редот, во соработка со меѓународните организации.*

* Препораки вклучени во ПСА Извештајот за 2002, во основа неимплементирани

** Препораки вклучени во ПСА Извештајот за 2002, делумно неимплементирани

- Подобрување на функционирањето и ефикасноста на органите за спроведување на законот и на судството, во согласност со меѓународните стандарди. Зајакнување на обуката на судиите и обвинителите во областа на законодавството на ЕУ.*
- Ограничување на политизацијата на судскиот систем, како дел од реформите насочени кон развивање на капацитетите на судството и да се обезбеди целосно почитување на објективни професионални стандарди за именување и развој на кариерата.*
- Вреднување на улогата на Канцеларијата на Народниот правобранител, во одбрана на граѓаните и зајакнување на нејзините инструменти за справување со погрешното управување и лошата администрација, преку нивно вклучување во неопходната законска рамка, како и зајакнување на независноста на органите за ревизија.
- Зајакнување на правните и уставните гаранции за слобода на изразувањето, во согласност со Европската конвенција за човекови права.*
- Поддршка за развитокот на медиумскиот сектор, во согласност со европските стандарди.
- Охрабрување на развојот на граѓанското општество и охрабрување на улогата на локалните НВО-И.**
- Продолжување на заложбите за зајакнување на регионалната соработка.
- Обезбедување на целосна реализација на потпишаните договори за слободна трговија.
- Економска ситуација

2.5. Моментна економска ситуација

Во 2002, економските перформанси на Република Македонија беа под очекувањата. Продолжувањето на порастот беше слабо, бидејќи се очекува годишниот пораст на БДП во 2002 да достигне само 0.3%. Јавните финансии се подобрени во споредба со 2001, но се очекува дефицитот да остане околу 5.9% од БДП, многу над почетните предвидувања. Трговскиот дефицит се прошири, со натамошното зголемување на увозот, додека извозот забележа разочарувачко опаѓање. Од позитивна страна, беше одржана монетарната стабилност. Просечната стапка на инфлацијата остана под 3%. Негативните ефекти на кризата во 2001 се протегнаа и во 2002 и беа придружени со слабо надворешно опкружување. Политичката несигурност која ги опкружуваше собраниските избори во септември и неуспевањето да се склучи аранжман со ММФ сè до февруари не беа повољни за економската и деловната клима. Договорот постигнат со ММФ, кој допрва треба да биде формално одобрен, е позитивен исчекор напред и го зајакнува кредибилитетот на заложбите на земјата силно да се справи со упорните слабости на економијата, преку здрави економски политики. Ова е особено потребно зашто обврските поврзани со Рамковниот договор и реформите ќе имаат значителна цена.

Очекуваното економско опоравување на Република Македонија по кризата во 2001 - кога БДП падна за 4.1% - не успеа да се материјализира во 2002. Според Државниот завод за статистика, **реалниот пораст на БДП во 2002** се проценува на тенки 0.3%, наспроти попозитивните почетни предвидувања од 3-4%. Индустриското производство во 2002 опадна за приближно 5%. Овој пад се должи на комбинацијата на внатрешни и надворешни фактори, како што се затворањето на загубарите и забавеноста на светската економија. Земјоделското производство порасна за 2%, но беше оштетено со мразовите пролетта и обилните дождови во есента. Сепак, позитивниот пораст во секторот на услуги (+ 4.1%), кој претставува над половина од БДП, одбегна уште една година на рецесија. Економските перформанси на земјата исто така претрпеа влијание од неизвесноста која ги опкружуваше собраниските избори, кои беа одржани на 15 септември, како и со последователните преговори за формирање на нова коалициона влада кон крајот на годината. Новата влада треба да изгради доверба преку здрави пазарно-ориентирани економски политики, со цел да ја подобри деловната клима и да го стимулира позитивниот растеж.

Во 2002, нивото на официјално регистрираната **невработеност** порасна на околу 32% од работната сила, од 30.5% во претходната година. Земајќи го предвид неформалниот сектор, вистинските бројки за невработеноста се веројатно значително пониски од официјалните податоци. Според Истражувањето на работната сила од 2001, над 150,000 луѓе беа вработени во неформалниот сектор, бројка која претставува 57% од вкупниот број невработени лица, во 2000, или околу 28% од вкупниот број на вработени лица. Друго официјално истражување, кое интервјуираше 154 сиромашни домаќинства, утврди дека најголемиот дел од невработените лица беа регистрирани во Заводот за вработување, но истовремено имаа вработување на црниот пазар.

Сепак, невработеноста - и нестабилното вработување - се жежок проблем и најважен фактор кој стои зад растечката сиромаштија во земјата. Националната стратегија за намалување на сиромаштијата од 2002 покажува дека релативната стапка на сиромаштија - пресметана како удел на населението кое живее под линијата на сиромаштија - порасна од 19% во 1997 на 22.6% во 2000. Овој тренд се објаснува со растечката нееднаквост во распределбата на приходите и е потврден со бројот на корисници на социјална помош, кој скокна од приближно 50,000 во 1995 на речиси 80,000 во 2001.

Инфлацијата во 2002 остана под контрола. Цените на мало се зголемија во просек за помалку од 3%. Овој позитивен резултат беше постигнат благодарение на цврстата монетарна политика и на заштитата на надворешното сидро на девизниот курс. Македонскиот денар (МКД) беше де-факто врзан за Германската Марка, а потоа за еврото - на околу 61 МКД за евро - откако во 1998 беше воведена целосна конвертибилност на тековните сметки. Нема формални законски одредби за ова сидро, но тоа е конзистентна политика на Владата и на Народната банка.

Во 2002, **фискалните перформанси** се подобрија, но не толку колку што беше планирано на почетокот на годината. Општиот владин дефицит се проценува на околу 5.9% од БДП, многу погоре од почетното предвидување од 3% и само нешто подолу од дефицитот од 6.2% забележан во 2001. Исходот полош од очекуваниот се должи на негативното влијание на некои предизборни одлуки за потрошувачка, како што е покачувањето за просечно 10% на платите во јавниот сектор, воведено во јуни и одлуката да се обештетат штедачите кои ги загубиле своите влогови во пирамидалната штедилница ТАТ во 1997. Новата Влада идентификуваше натамошна финансиска дупка од околу 5 000 милиони МКД, поради постоењето на ненаплатени побарувања кај буџетските корисници. Приходите ги остварија буџетските цели, а прибирањето на ДДВ, особено, беше нешто подобро од очекуваното. Данокот на финансиски трансакции, привремено воведен во втората половина од 2001, беше продолжен во тек на целата 2002 и даде значаен придонес, генерирајќи над 10% од вкупните приходи. Новата Влада одлучи да не го обнови овој данок во 2003, преку намалување на тековните расходи и зголемување на стапката на ДДВ за комуналните услуги (струја, водоснабдување) и основните прехранбени производи од преференцијалното ниво од 5% на високото ниво од 18% (кое беше намалено од 19%).

Од **надворешна страна**, во 2002 година извозот трпеше и од слабиот економски пораст во главните трговски партнери на земјата, а особено кај ЕУ, која претставува дестинација на речиси 50% од вкупниот извоз. На крајот на 2002, извозот се намали за 4.3% споредено со 2001, достигнувајќи 2.500 милиони евра, додека увозот се зголеми за 10%, изнесувајќи вкупно речиси 2000 милиони евра. Овие трендови резултираа со значително зголемување на трговскиот дефицит од 2002, кој достигна приближно 800 евра (23% од БДП). Во 2001 година, **трговијата** меѓу Република Македонија и ЕУ започна да опаѓа, тренд кој продолжи во првите девет месеци на 2002. Бројките од септември 2002 година покажуваат намалување од, соодветно, 13% во извозот кон ЕУ и 9% кај увозот. Ваквата динамика е директно поврзана со незадоволителните севкупни економски перформанси на земјата во 2001 и 2002 година.

На секторско ниво, во трговијата меѓу ЕУ и Република Македонија доминираат мануфакторни производи, главно текстил (42% од ЕУ увозот и 20% од ЕУ извозот). На

земјоделските производи отпаднаа 15% од ЕУ увозот. Треба да се забележи дека на енергијата (односно, во суштина нафтата) отпаднаа приближно 15% од вкупниот ЕУ извоз во земјата, што е највисока стапка во регионот.

Благодарение на силното обновување на приватните и официјалните трансфери, тековниот платно-билансен дефицит во 2002 година е значително понизок од трговскиот дефицит и се проценува на 8.7% од БДП. Надворешниот долг останува релативно низок, околу 42% од БДП во 2002 година, а Република Македонија нема забележано некои позначителни проблеми во остварувањето на своите обврски во врска со сервисирањето на долговите. Во 2002 година, странските директни инвестиции (СДИ) значително се намалија во споредба со 2001 година.

Во поглед на односите со ММФ, кон крајот на 2001 година властите постигнаа договор со Фондот за шест-месечна програма за финансиските и економските политики, набљудувана од ММФ тимот за Република Македонија, заснована врз поцврста фискална дисциплина. По првата ревизија на програмата во мај 2002 година, ММФ реши да ја замрзне соработката со претходната влада. Двете странки не се согласија околу влијанието на среднорочната фискална одржливост на одлуките да се одмрзнат платите во јавниот сектор без ревизија на платната структура, и за обештетувањето на штедачите во пропаднатата пирамидална шема ТАТ. Преговорите меѓу новата Влада и ММФ се обновиле кон средината на ноември, а договор беше постигнат во февруари 2003 година. Ова би требало да овозможи финализација на стенд-бај аранжманот до април. Важноста на договорот со ММФ оди и подалеку од финансискиот ефект на кредитите на Фондот, зашто тој е предуслов за реализација на значителни ветени сретства од други донатори и меѓународни финансиски институции, вклучувајќи ја и макрофинансиската помош обезбедена од Европската заедница. Два големи проекти финансирани од Светската банка, Заемот 2 за прилагодување на финансискиот сектор и секторот на претпријатијата (преостанати 40 милиони УСД) и Кредитот за управување во јавниот сектор (15 милиони УСД), се, исто така, замрзнати.

Од 31 март 2002, ЕБОР (Европската банка за ОБНОВА и развој) потпиша 16 проекти во Република Македонија, достигнувајќи кумулативна инвестиција од 277 милиони евра во секторите како што се телекомуникациите, транспортот, енергетиката, општинската инфраструктура, банкарството и општата индустрија. Во првите девет месеци од 2002, ЕБОР потпиша седум проекти во вкупен износ од околу 20 милиони евра, финансирајќи ја модернизацијата на системот за воздухопловна навигација на земјата и проширувајќи ги кредитните линии на некои комерцијални банки за заеми за мали и средни претпријатија. Понатаму, ЕБОР, со други меѓународни акционери, планира да отвори Банка за микрофинансирање на почетокот на 2003, според модел кој често беше многу успешен во други земји во транзиција.

2.6. Постоење на слободна пазарна економија и структурни реформи

Досега, главните постигања во процесот на структурни реформи се во областа на либерализацијата на цените, приватизацијата на малите и средните претпријатија и усвојувањето на регулаторната рамка во банкарскиот сектор. Во 2002 година, реформскиот процес продолжи по привремениот застој предизвикан од безбедносната криза во претходната година. Еден од најголемите загубари во државна сопственост - Југохром - беше продаден на странски инвеститори. Платните функции на поранешниот Завод за платен промет беа целосно пренесени на банкарскиот систем. Новиот Закон за народна банка на Република Македонија беше одобрен. Довербата во банкарскиот систем е со стабилен пораст, но секторот продолжува да страда од структурни проблеми.

Во поглед на **реформата на претпријатијата и процесот на приватизација**, 1,688 претпријатија беа приватизирани до крајот на декември 2002 година, додека 84 државни претпријатија беа оставени за продажба, од вкупниот број на оние вклучени во програмата за приватизација, која започна во 1993 година. Темпото на приватизација е забавено: во 2002

година беа приватизирани само 10 претпријатија, од кои 5 беа на оригиналната листа. Преостанатите 84 претпријатија претставуваат помалку од 5% од работната сила и помалку од 2% од имотот на државните претпријатија на листата за приватизација.

Прашањето на продажба или ликвидација на околу 40 големи јавни претпријатија - загубари се влечеше неколку години и беше идентификувано како критично прашање на крајот на 2001 година. Иако процесот беше суспендиран пред неговото завршување, до моментот на изборите, во 2002 година беше постигнат извесен одлучувачки напредок. Во септември, Југохром - најголемиот загубар меѓу сите 40 фирми опфатени со Акциониот план - беше продаден на француската компанија SCMM.

Условите за модернизирање и зајакнување на **финансискиот сектор** беа изложени во Законот за банкарство од 2000 година. Иако е воведена правната рамка за соодветна супервизија на финансиските институции од страна на Народната банка, останува да се види дали оваа улога ќе биде ефикасно извршувана. Во 2002 година, неколку правни акти на ЕК беа делумно транспонирани во домашното законодавство: принципите на Директивите на Советот 12/2000, 22/93 и 6/93 за кредитот и инвестициите беа транспонирани во Закон за банкарство, Закон за обврзници и различни прописи.

Банкарскиот сектор е во голема мерка приватизиран и високо концентриран, со вкупен пазарен удел од 65% на трите најголеми банки. Сепак, вкупниот број на банки е сè уште доста висок и се очекува понатамошна консолидација. Секторот и понатаму страда од структурни проблеми, како што се недостиг на кредитна активност, што резултира со ситуација на висока ликвидност. Високите разлики меѓу каматните стапки на кредитите и на штедењето - околу 9% во средината на 2002 година - покажуваат дека банкарскиот систем не е доволно конкурентен, додека волуменот на лоши заеми - околу 20% од кредитната изложеност, согласно новата методологија - останува висок. Сепак, довербата во банкарскиот систем сепак е во стабилен пораст, благодарение на монетарната стабилност. На крајот на октомври 2002 година, денарот и странските валути и кусорочните штедни влогови скокнаа на над 1 милијарда евра, растејќи за повеќе од 50% на годишно ниво. Сепак, вкупните банкарски пласмани се зголемија за само 10% на годишно ниво, многу помалку од порастот на штедните влогови. Банките сè уште не се волни или соодветно опремени, во смисла на човечки ресурси, да ги прошират своите кредитни активности и да го потпомогнат економскиот растеж.

Системот на Национална платежна картичка ќе стане целосно оперативен на почетокот на 2003 година. Целта на оваа реформа е да се воведат безготовинско плаќање од голем обем и да се намали износот на парите во оптек надвор од финансиските институции. Ова претставува натамошен чекор во процесот на модернизација на финансиските трансакции (и сродното прибирање даноци), по широко распространетото воведување на машини за готови пари и АТМ од страна на комерцијалните банки.

Во ноември 2002 година само осум претпријатија беа котираани на првиот пазар познат како “официјален” пазар на **Македонската берза на хартии од вредност (МБХВ)**. Приближно 70 други претпријатија тргуваат на вториот пазар, познат како “неофицијален” пазар. Тргувањето е на исклучително ниско ниво. Во октомври 2002 година, просечниот дневен број на трансакции изнесуваше 84, додека вкупниот месечен обрт на официјалниот и неофицијалниот пазар беше 4,3 милиони евра МБХВ, оттука, игра мошне маргинална улога во финансирањето на економијата. Ова би можело делумно да се промени, следејќи ја одлуката на Владата дека претпријатијата кои исполнуваат определени услови треба задолжително да се котираат на МБХВ, откривајќи ја својата акционерска структура и отворајќи ги своите сметки за јавно испитување. Комисијата за хартии од вредност треба да биде и понатаму зајакната за да биде целосно во согласност со стандардите на Меѓународната организација на комисии за хартии од вредност.

2.7. Управување со јавните финансии

Во 2002 година беше постигнат органичен напредок во областа на управување со јавните финансии; процесот забави поради општите избори и промената на власта, а сега се очекува во 2003 година тој да се обнови. Клучните прашања се реформата на јавната администрација, реализацијареализацијата на модерниот трезорски систем и развојот на децентрализираните владини и јавни финансии.

Реформата на јавната администрација е еден од приоритетите на власта. Во април 2002 година, Бордот на Светската банка на Република Македонија ѝ одобри Кредит за прилагодување на управувањето во јавниот сектор (Public Sector Management Adjustment Credit, PSMAC) во износ од 15 милиони УСД, што се стреми да ја подобри фискалната одржливост и да ја зајакне рационализацијата, транспарентноста и отчетноста во користењето на ресурсите. Властите веќе започнаа со функционална анализа на активностите на Владата, со цел да ги идентификуваат несуштествените функции, кои може да се приватизираат или елиминираат, како и оние кои потенцијално имаат потреба од зајакнување. Од властите, исто така, се очекува да ја зајакнат контролата врз платните листи и да реализираат декомпресија на платите за да доделат адекватен стимул на вработените во јавниот сектор и да ја задржат техничката експертиза во рамки на администрацијата.

Во 2002 година, беше постигнат извесен напредок во областа на **управувањето со јавните расходи**. Реформата на трезорскиот систем беше отпочната во 1999 година. Во моментот, една трезорска сметка постои во Министерството за финансии, идентификувајќи ги сите буџетски корисници, а воведен е и систем на внатрешна ревизија, но тој не е целосно функционален. Сепак, Трезорот сè уште се управува на доста едноставен начин, а неговите можности за планирање и анализа треба да бидат зајакнати, особено преку воведување на дво-нивовски систем на обврски/плаќања.

Главен предизвик во областа на фискалната реформа е развивањето на **децентрализирана Влада**, што е една од главните обврски предвидени со Охридскиот Рамковен договор од 2001 година. РеализацијаРеализацијата на законот за локална самоуправа зависи од усвојувањето на нов закон за финансирање на локалната власт, кој ќе го утврди уделот на фискалните ресурси кои локалните власти може да ги управуваат и задржуваат, како и од усвојувањето или изменувањето на до 8 дополнителни релевантни закони.

2.8. Приоритетни области кои бараат внимание во наредните 12 месеци

- Властите треба да одржуваат конзистентна макроекономска и фискална рамка, во согласност со ММФ и целосно да ја реализираат програмата договорена со Фондот.
- Реформата на јавната администрација треба да биде засилена, вклучувајќи го и нејзиното намалување преку елиминацијата на не-суштествените функции.**
- Треба да биде извршена реформа на трезорот, со цел да се обезбеди соодветно користење на буџетот.
- Усвојувањето на новиот Закон за финансирање на локалните власти е од клучна важност, со што ќе се овозможи децентрализација на владините функции.
- Властите треба да ја комплетираат реализацијареализацијата на Акциониот план за ликвидација или продажба на 40-те големи загубари.**

3. РеализацијаРеализација на процесот на Стабилизација и асоцијација

** Препораки вклучени во Извештајот за ПСА од 2002 година, делумно реализирани

3.1. Општа оценка

Напредокот беше забавен со изборниот период, промената на Владата и промените во администрацијата. Времената спогодба, која веќе е на сила, е прв индикатор за заложбите и капацитетите на земјата да се справи со своите обврски според Спогодбата за стабилизација и асоцијација (ССА) и нејзината посветеност кон целосна интеграција во структурите на ЕУ. Владата вети да ја разреши дискриминацијата во случајот на ОКТА, но досега го нема направено тоа. Разрешницата се очекува мошне скоро.

Иако сега постојат структури за координација за давање поддршка на натамошниот напредок, административните капацитети и градењето на институциите треба и натаму да се зајакнат за да го забрзаат и одржат ритамот на реформи потребен за исполнување на обврските од ССА, кога таа ќе стапи на сила.

3.1.1. Сегашна позиција

Девет држави - членки на ЕУ ја имаат ратификувано Спогодбата (Германија, Данска, Шпанија, Франција, Ирска, Холандија, Австрија, Шведска, Велика Британија).

Покрај Спогодбата за соработка, ССА и Времената спогодба кои се веќе ратификувани, Собранието на Република Македонија во јуни 2002 година ја ратификуваше и Спогодбата за трговија со текстил.

Во јули 2002 година петтата средба на Советот за соработка се одржа во Скопје, во рамки на Спогодбата за соработка и Времената спогодба. Работните странки под Спогодбата за соработка и Времената спогодба го обновува својот редовен ритам на работа во текот на првото полугодие од 2002 година. Покрај ова, во првата половина на 2002 година беа организирани неколку технички состаноци за царините, земјоделството и сметководството, меѓу националните институции и релевантните служби на Комисијата. Во втората половина на годината, сепак, состаноците на работните групи беа суспендирани поради континуирираниот неуспех на Република Македонија да се придржува кон своите обврски што произлегуваат од Времената спогодба, имено во случајот на ОКТА, кога се постапуваше спротивно на она што беше ветено на петтиот состанок на Советот за соработка. Повторното прилагодување на структурата на работните групи, со цел да се одрази новата структура согласно Времената спогодба е во тек.

Во декември 2002 година, преговорите за поголема либерализација во трговијата со земјоделски и рибни производи беше отворена според Членот 16 од Времената спогодба.

Како дел од заложбите за координација и приватизација кои се потребни за да се исполнат обврските од ССА, ревидираната Програма за приближување на националното законодавство со законодавството на Европската Унија беше презентирана во јули 2002 година. Покрај ова, основата за програма за хармонизација на законодавството со она на ЕУ, во приоритетните области дефинирани во Членот 68 од ССА беше поднесена до Комисијата. Од Република Македонија беа побарани натамошни појаснувања, со цел да се воспостави координирана програма, како што е предвидено со Членот 68.

3.1.2. Општа процена на административните капацитети

Во 2002 година, Секторот за европска интеграција (СЕИ), во рамки на Генералниот секретаријат на Владата беше зајакнат. Сепак, влијанието на реализацијареализацијата на ВС/ССА врз ресорните министерства не секогаш е целосно проценето и додека последиците не се целосно утврдени. Постоечката структура за координација меѓу СЕИ и единиците за европска интеграција во ресорните министерства, на кои сеуште им недостига персонал, треба понатаму да се развива врз основа на постојана ревизија на тековните механизми.

Програмата за приближување на националното законодавство со она на Европската Унија беше двапати ревидирана од нејзиното прво усвојување во јуни 2001 година, подготвен е процедурален прирачник за хармонизација на законодавството, и развиени се механизми за набљудување. Под закрила на СЕИ, започна работата врз Националната стратегија за Европска интеграција. Беа организирани курсеви за ЕУ обука за службениците во државната администрација. Агенцијата за државни службеници исто така учествуваше во програмите за градење на институциите, и треба да продолжи да ја игра својата улога во синергија со СЕИ.

3.1.3. Влијанието на ССА/Времената спогодба врз реформите

Поради кризата во 2001 година и нејзините последици врз економската, социјалната, но воедно и ситуацијата со јавниот дефицит, преурането е да се процени влијанието на преземените реформи за да се почитуваат содржините на ССА/Времената спогодба. Покрај ова, парламентарните избори и формирањето на нова Влада го забавија напредокот во многу од областите наведени подолу. Новата законодавна и извршна власт мора да дадат обновен замаец на трансформацијата на правната рамка, зајакнувањето на институциите и градењето капацитети на постојните извршни органи, како и основање на нови, кога тоа е неопходно. Треба да се посвети внимание на фактот што буџетските ограничувања и препораките од меѓународните финансиски институции треба да водат, што се однесува до новите вработувања во администрацијата, до тоа тие промени да се постигнат преку реструктурирање на државната служба.

3.2. Внатрешен пазар и трговија

Претстојното пристапување кон СТО предизвикува дополнителна либерализација на трговијата. Во поглед на увозот на нафта и нафтени деривати, Република Македонија продолжува да ја крши Времената спогодба. Беа иницирани некои реформи во областа на царините, конкуренцијата и државната помош, јавните набавки, правата од интелектуалната, индустриската и комерцијалната сопственост, како и стандардизацијата. Сепак, останува уште многу да се направи, особено во однос на реализацијареализацијата. Мора да се направат и понатамошни напори, имајќи ја предвид изискувачката и долгорочна природа на процесот на приближување на законодавството.

3.2.1. Движење на стоки

Во контекст на претстојното пристапување на земјата во СТО, беа усвоени неколку закони. Тие се однесуваат на индустриската сопственост, авторските права, стандардизацијата, санитарните и фито-санитарните мерки, анти-дампингот и заштитните мерки, вреднувањето на тарифите, правилата за потекло на стоките, даноците, девизните сретства, како и други сродни парашања. Царинските тарифи мора да се адаптираат по пристапувањето, а и да се воведат некои мерки за либерализација во областа на трговијата со услуги без, сепак, да се напуштат заштитните мерки, особено во секторите на земјоделието и индустријата. Паралелно на ова, исполнувањето на нејзините обврски од страна на Република Македонија, согласно Пактот за стабилност (види секција 2.3.1) треба да ја олесни и потпомогне слободната трговија во регионот.

Следејќи ја пресудата на Уставниот суд во декември, и цврстата посветеност повеќепати нагласена од Владата, се очекува дека упорната примена на различните увозни давачки за различни увозници на нафта и нафтени деривати, што е прекршување на Времената спогодба, (таканаречениот случај ОКТА) наскоро ќе биде разрешена. Итното

напуштање на ваквата диференцијација беше ветено уште на состанокот на Советот за соработка во јули, а повеќепати повторено од новата Влада и не треба понатаму да се одложува.

На полето на **стандардите**, Извештајот од 2002 година повика на значителен напредок за земјата да ги достигне нивоата на квалитет на ЕК. За да се пополни значителниот законодавен јаз кој го карактеризираше секторот до 2002 година, во средината на 2002 година беа донесени нови закони кои ја управуваат областа на стандардите и сертификацијата. Сепак, тие сè уште не се во примена, чекајќи го донесувањето на други законски и подзаконски акти, или воспоставувањето на соодветни административни структури. Законската рамка мора да биде адаптирана за да се создадат три нови институции - Институт за стандардизација, Служба за метрологија и Институт за акредитација - кои мора итно да се основаат.

3.2.2. Движење на лица, услуги и права на населување

Промената во законот за престој и движење на странци, усвоена во јуни, воведо работна виза со тригодишна важност (со можност за продолжување на дополнителни две години), за да овозможи посети од странци кои имаат менаџерски, извршни или специјалистички работни позиции. Другата промена воведува работна виза за 60 дена, за странци кои треба да се присутни при преговорите и/или стапувањето во услужни договори за услуги во име на странски трговски друштва.

Може да се извести за извесен напредок во напорите за усогласување на законодавната рамка за **сметководство и ревизија** со онаа на ЕК, зашто во јули беше усвоен нов Закон за претпријатија. Тој, сепак, сеуште не стапил во сила и иако тој треба да ги вклучи најновите практики за управување на претпријатијата, неговото вистинско влијание останува да се процени. Нов закон за книговодство беше, исто така, усвоен во јули 2002 година.

Извештајот за ПСА за 2002 година ги нагласи големите напори потребни да се регулира секторот на **осигурувањето**, особено во поглед на активностите за супервизија. Направен е извесен напредок со усвојување на Законот за супервизија на осигурувањето - заснован врз релевантните Директиви на Заедницата - во април 2002 година. Сепак, реализацијареализацијата на новиот закон е попречена со слабиот капацитет на Одделението за супервизија на осигурувањето, основано во јули согласно Законот. Исто така, сеуште се потребни подзаконски акти за да ја надополнат новата законодавна рамка.

Во поглед на заштитата на **личните податоци**, усвојувањето на новиот Закон за заштита на податоците (кој се очекува уште од 2000 година) треба да биде направено без натамошно одлагање. Една од последиците на постојаното одлагање на усвојувањето е континуираното отсуство на независен супервизорен орган, и покрај постојните одредби во сегашното законодавство.

3.2.3. Движење на капиталот

Промените во Законот за банкарство, Законот за стечај, Законот за заводот за платен промет, Законот за обврзници, Законот за преземање на акционерски друштва, Законот за платен промет, Законот за акцизи и Законот за данок на доход беа усвоени во тек на периодот на кој се однесува овој Извештај. Понатамошно приближување кон законодавството на ЕУ е потребно за ефикасно справување со слабостите на овој сектор кои беа истакнати во 2002 година (низок степен на посредување, висок процент на лоши заеми, недостиг на конкуренција и ефикасност ...). Беа преземени некои мерки за да се контролира движењето на готовите пари. Во октомври, износот од 10,000 евра беше поставен како лимит на износот на готови сретства кои може да се внесат или изнесат од земјата. Оние кои не се

жители на државата должни се да го пријават секој износ повисок од 10,000 евра и кога излегуваат од земјата не можат да изнесат износ повисок од пријавениот. Истите лимити важат и за чековите. Лимитот за изнесување готови сретства беше дополнително намален (2000 евра) во февруари.

3.2.4. Царини

Извесен напредок беше постигнат во компатибилноста на тарифниот код со законите на ЕУ и правилата на СТО. Хармонизацијата на тарифната номенклатура со комбинираната номенклатура беше усвоена во декември. Сепак, структурните реформи неопходни за доведување на царинската управа во согласност со онаа на ЕК остануваат непроменети, без оглед дали се работи за управувањето со царините, соодветните прекугранични инфраструктури или механизмите за обезбедување на соодветно прибирање на приходите. Кон крајот на 2002 година, македонската царинска управа изврши ревизија на своето функционирање и идентификуваше празнини меѓу минималните стандарди на ЕУ во секој од 13-те сектори поставени во Царинскиот технички план на ЕУ. Сеопфатен напор за модернизација е неопходен за да се имплементираат реформите насочени кон надградување на севкупната царинска управа, за тие да може да ја планираат својата улога на прибирање на даноци и на спроведување на сите закони поврзани со царините. Извесен напредок е постигнат преку модернизацијата на Царинскиот информативен систем, но потребни се, исто така, и организациони мерки, како што е зајакнувањето на внатрешните контроли, со цел да се обезбеди подобро управување и борба против корупцијата, која во овој сектор продолжува да биде ендемска.

Како и другите земји во регионот, Република Македонија мора да осигура целосна примена на преференцијалните правила за потекло од страна на нејзините царински служби. Во текот на 2002 година, ЕУ забележа значително севкупно зголемување во увозот на шеќер од земјите од Западниот Балкан. За да се обезбеди соодветна примена на преференцијалните аранжмани за шеќер кој е декларирани со потекло од земјите од Западен Балкан, Комисијата издаде известување до увозниците, во јуни 2002 година, кое водеше до мерки на претпазливост во рамки на Заедницата (на пр., систем на депозит и систематско тестирање на увозот). Ова резултираше со откривање на наводна измама во август кога траги на шеќер од шеќерна трска беа најдени во поединечни пратки кои беа декларирани како да потекнуваат од Хрватска и од Србија и Црна Гора. Увозот на шеќер од Република Македонија беше компаративно мал. Сепак, властите треба да обрнат поголемо внимание на овој проблем со оглед на малите производствени капацитети на земјата, и нејзиниот сè поголем увоз на шеќер. Општо земено, царинските власти треба да се во можност да го управуваат зголемениот број на преференцијални договори за слободна трговија кои Република Македонија ги има склучено. Во овој контекст, Република Македонија се охрабрува да ги користи царинските технички планови на ЕУ како упатство за подобрување на административните капацитети во оваа област. Службите на Комисијата ќе продолжат да ги надгледуваат и анализираат перформансите на царинските власти ширум регионот.

3.2.5. Конкуренција и државна помош

Имајќи ги предвид нејзините идни обврски согласно ССА, Република Македонија веќе има преземено извесни чекори за постепено да го доведе законодавството за конкуренцијата и за државната помош во согласност со оние на ЕК. Сепак, градењето капацитети и обуката остануваат важни предуслови за основање и примена на соодветните правила за конкуренција. Закон за дополнување на Законот за конкуренција беше усвоен на 24 април 2002 година и тој забранува договори кои ја ограничуваат конкуренцијата, договори кои се во колизија, како и договори кои ја злоупотребуваат доминантната

положба на пазарот. Ќе бидат потребни натамошни дополнувања на овој закон за тој да се доведе во согласност со законодавството на ЕУ. Покрај ова, посебен Регистар за монополска управа, кој треба да биде воден од страна на Монополската управа, каде ќе се регистрираат сите одобрени договори и издадени лиценци, допрва треба да биде воведен. Во поглед на државната помош, не може да се извести за никаков напредок во однос на развивањето на законодавна рамка и административна структура способна да врши набљудување и регулација на државната помош.

3.2.6. Јавни набавки

Дури и ако е насочено кон транспонирање на Директивите на ЕК, на сегашното законодавство за јавни набавки ќе му требаат дополнителни измени за тоа да се доведе целосно во согласност со законодавството на ЕК. Исто така, постоечкото законодавство не се реализира на соодветен начин; Службата за јавни набавки допрва треба да се основа, а независноста на Апелационата комисија мора да се осигура. Треба да се направи уште многу за успешно да се реализираат постојните одредби, а сегашните одредби треба да се зајакнат.

3.2.7. Право на интелектуална, индустриска и комерцијална сопственост

Во однос на интелектуалната сопственост, одлуката донесена во август 2002 година да се пристапи кон Договорот за авторски права на Светската организација за интелектуална сопственост, и кон Договорот за интелектуална сопственост на изведбите и фонограмите е позитивен чекор, кој треба да се следи. Може да се извести и за одреден напредок во усогласувањето на законодавната рамка на земјата со онаа на ЕК во областа на индустриската сопственост. Законот за индустриска сопственост со кој се ревидира постојното законодавство беше усвоен на 20 јуни 2002 година, но тој нема да стапи во сила пред јули 2003 година. Сеуште се потребни подзаконски акти, а слабостите во административните и судските капацитети за примена на регулаторната рамка опстојуваат. Во поглед на акциите против пиратеријата и фалсификувањето, не може да се извести за конкретен напредок, а законодавството за авторски права сеуште треба да се дополни за да бидат целосно транспонирани одредбите на ЕК.

3.3. Секторски политики

3.3.1. Индустрija и мали и средни претпријатија

Владата започна подготовка на Програма за реконструкција и конверзија на својата **челична индустрија** за да го запази рокот 1 јуни 2003 година, содржан во Протоколот 2 од Времената спогодба. Нејзината реализација ќе биде следена од Контакт група во која е вклучена и Европската комисија. Состојбата во **текстилната индустрија** е малку подобрена. Таа беше во сериозна рецесија како последица на загубените договори со странските партнери во текот на безбедносната криза во 2001 година. Сепак, од јуни 2002 година е регистрирано зголемување на извозот, што укажува на извесно подобрување. Во поглед на развојот на **мали и средни претпријатија (МСП)**, главните пречки кои го попречуваат работењето и развојот на претпријатијата, а кои беа идентификувани во минатогодишниот Извештај, сеуште постојат (слабости на институционалните капацитети на земјата, недостиг на комплетна и оптимизирана регулаторни рамка, сериозни тешкотии во пристапот до финансирањето). Првиот чекор беше остварен со усвојувањето на стратегијата за мали и средни претпријатија во јули 2002 година. Тековната работа врз акциониот план за

промоција на малите и средни претпријатија (вклучувајќи поддршка од деловното опкружување, поддршка во смисла на деловна инфраструктура, регулаторно опкружување и нефинансиски услуги (обука, претприемачки дух) допрва треба да се финализира. Институционалното јакнење и подобрувањето на регулаторната рамка треба да се приоритетни, паралелно со зајакнатите мерки за олеснување на финансирањето на малите и средните претпријатија. Покрај ова, се препорачува и усвојување и реализација на принципите вградени во Европската повелба за мали и средни претпријатија, зашто тоа дополнително ќе го зајакне подобрувањето на деловното опкружување во согласност со добрите практики на државите - членки на ЕУ.

3.3.2. Земјоделие

Сегашната политика се стреми кон поддршка на порастот на конкурентноста на земјоделската индустрија преку законодавна реформа, развој на вештини и умешности, обезбедување на субвенциониран заемски капитал за модернизација на инфраструктурата и подобрување на квалитетот на производите и продуктивноста на земјиштето/претпријатието. Секторот, сепак, сè уште се карактеризира со мали фарми, високо ниво на фрагментација на земјиштето, ниско ниво на капацитети за обработка и недостиг од инвестиции во нови технологии. Оттука, постои потреба од значителни структурни и институционални реформи, воедно и за борба со драматичните демографски промени и конкурентските притисоци од странство, и за да се пресретнат предизвиците и да се искористат можностите кои ги нуди отворањето на пазарот предвидено со ССА и различните други билатерални и мултилатерални договори. Во оваа смисла, усвоени се стандарди и тие треба да ѝ овозможат на земјата да го зголеми извозот во ЕУ (големото млекопреработувачкото претпријатие во Битола доби од ЕУ дозвола за извоз во јуни 2002 година). Еден од приоритетите е службите и практиките за гранична инспекција и ветеринарното законодавство да се доведат во согласност со стандардите на ЕК. Исто така, треба да се унапредат статистичките податоци, а треба да се развие и успешна координација која ќе ги раководи програмите за помош.

3.3.3. Животна средина

Како што е споменато во Извештајот за ПСА за 2002 година, ќе бидат потребни големи напори за прогресивно да се приближи законодавниот систем на земјата со законите на Заедницата за заштита на животната средина. Сеуште недостига дополнителен кој ќе ги земе предвид заложбите на земјата да се приближи кон политиките за заштита на животната средина на ЕУ и кој ќе ја реализацијанадополнува реализацијата на ССА, а недостига и една сèопфатна средно до долгорочна стратегија сè уште недостигаат. Работата врз методологијата за изготвување на Национална стратегија за одржлив развој започнаа, а направени се и некои подобрувања во распределувањето на ресурсите. Сепак спроведувањето на законодавството од областа на животната средина останува слабо и бара понатамошна обука на судството и зголемени административни капацитети (независна агенција и инспекторат за животна средина сè уште не се основани). Потребно е натамошно реструктурирање за подобра идентификација и распределба на одговорностите меѓу сите фактори вклучени во оваа област. Мора да се усвои регулатива за ефективен трансфер на одговорноста за еколошкото управување на општинските власти, согласно Законот за локална самоуправа, а процесот да биде поддржан преку развивање на способности и умешности кај општинскиот персонал, и преку соодветно доделување на ресурси.

На меѓународно ниво, Република Македонија ја ратификуваше Европската конвенција за заштита на рбетниците кои се користат за експериментални и други научни потреби и Конвенцијата на ООН за борба против опустошување. Два билатерални меморандуми за

разбирање за соработка по прашањата од областа на животната средина беа потпишани со Хрватска и со државата Србија и Црна Гора.

3.3.4. Инфраструктура

Ограничен, но охрабрувачки напредок, имајќи ги предвид значителните застои почувствувани по кризата, може да се увиди во подобрувањето на **транспортните** врски со соседните земји и во модернизацијата на главните комуникациски правци север-југ. Земјите чП територии ги пресекува Коридорот VIII, во септември потпишаа Меморандум за разбирање кој треба да ја забрза реализацијареализацијата на неколку инфраструктурни проекти предвидени за оваа важна артерија за југоисточна Европа. Во земјата, некои надградени делници на овој правец (имено, автопатот Скопје-Тетово и заобиколницата Тетово), беа пуштени во употреба во 2002 година. Во однос на Коридорот X, во тек се работите околу Неготино.

Диверсификацијата на изворите на **енергија**, како и реструктурирањето и конструкцијата на енергетската инфраструктура сеуште се на владината агенда, но не може да се зборува за позначителен напредок во последните месеци. Алтернативните ресурси на енергија се испитуваат. Приватизацијата на интегрираниот монопол, Електростопанство на Македонија (ЕСМ) треба да е дел од заложбите потребни за да се реструктурира енергетскиот сектор со цел тој да се подготви за интеграција на земјата во заедничките европски практики и да движи кон прогресивно либерализиран сектор. Успешната приватизација ќе бара разделување на ЕСМ во посебни претпријатија за производство, дистрибуција и пренос, и воспоставување на соодветно регулаторно опкружување.

Во секторот на **телекомуникациите**, не може да се зборува за ефективна регулација на пазарот, зашто допрва треба да се разработи регулаторната рамка, а националните регулаторни власти да се обезбедат со соодветни ресурси, поткрепени со ефикасни судски процедури. Имаше добар напредок во модернизирањето на инфраструктурата, но треба да се подобри инвестиционото опкружување. Република Македонија се обврза на целите на Агендата eSEE, потпишана на министерско ниво, за развој на информатичко општество и сега треба да се идентификуваат ресурси за ефективна реализација на овие обврски.

3.4. Соработка во областа на правдата и внатрешните работи

Напредокот во реформите во секторот на Правдата и внатрешните работи се прашање околу кое се врти целосната стабилизација на земјата и кое ѝ помага да се доближи до ЕУ. Сепак, во последниве дванаесет месеци може да се зборува само за мал напредок во овој сектор. Започна работата врз постепеното подобрување на управувањето со границите, но суштествените реформи допрва треба да се отпочнат и реализираат. Извесен напредок е постигнат кај зајакнувањето на капацитетот на државата да се бори со перењето пари. Имајќи ја предвид состојбата која се влошува, ќе биде потребно многу повеќе за да ѝ се овозможи на државата ефикасно да се спротивстави на злото на организираниот криминал, корупцијата и трговијата со дрога.

3.4.1. Визи, гранична контрола, азил и миграција

Република Македонија вовеле реципрочен визен режим за земјите кои веќе поставија барања за виза за македонските граѓани. Нејзината негативна листа на земји за кои е потребна виза не е во согласност со законодавството на ЕУ. Земјата направи забележлив чекор напред во олеснувањето на односите со Косово, со напуштањето на барањата за виза за жителите на Косово кои имаат патни документи на УНМИК, какои со прифаќањето

наавтомобилските регистрации издадени од УНМИК. Исто така, беше постигнат договор меѓу Министерството за внатрешни работи и УНМИК во врска со издавањето на сезонски лични карти за жителите на Косово кои поседуваат земјиште блиску до границата.

Република Македонија размислува да го напушти системот на издавање визи на границите. Тоа би била позитивна промена, зашто тоа е бесмислено од аспект на ефективна претходна проверка и, оттука, не ги исполнува европските стандарди. Потребни се и дополнителни заштитни механизми за визната налепница “турист”. Треба да биде осмислена натамошна наменска обука за прашањата за визите за конзуларниот персонал, а треба да се размисли и за централна база на податоци која би ја олеснила визната контрола.

Кај **азилот**, усвојувањето на соодветното законодавство не треба и понатаму да се одложува, зашто тоа ќе помогне да се разјасни статусот на барателите на азил, бегалците и “привремено згрижените лица” (види 2.2.2). Капацитетот да се обработуваат барањата за азил ќе треба исто така да биде подобро, а независноста на втората инстанца треба да се обезбеди. Во рамки на релевантните министерства и органи треба да се обезбедат механизмите за интеграција за лицата со признаен статус на бегалци.

Реформата на **управувањето со границите** е уште една област каде е потребно приоритетно делување. Демилитаризацијата на граничната контрола (Армијата е сè уште одговорна за зелените и сините граници, додека полицијата е одговорна за граничните премини) е приоритет, преку развивањето на стандарди и капацитети на граничната полиција. Треба да се развие интегрирана стратегија за управување со границите, која ќе врши ефикасно набљудување на прекуграничниот проток, ќе ги детектира и одвраќа илегалните прекугранични активности и ќе воспостави професионални гранични органи (вклучувајќи ги сите засегнати органи, полицијата, царината и здравствените контроли), во согласност со европските практики и стандарди. Стратегијата треба да се реализира преку внимателно дизајниран Акционен план.

3.4.2. Перење на пари

По позитивниот чекор преземен со создавањето на Дирекција против перење на пари во Министерството за финансии, целосна ефективност на Дирекцијата сеуште не е обезбедена, зашто некои од предвидените одделенија допрва треба да се опремаат и да се направат целосно оперативни, особено преку соодветна обука и специјализација. Досега, само еден случај пријавен до Дирекцијата против перење пари е компетиран и префрлен во Министерството за внатрешни работи заради натамошно постапување. Соработката со Министерството за внатрешни работи, царинската управа, јавното обвинителство, Народната банка се од клучна важност за да се овозможи Дирекцијата да ги извршува своите должности. Започна работата за зачленување на Република Македонија во Егмонт групата, што треба да ѝ помогне на земјата да постигне повисоки стандарди. Капацитетот за остварување на барањата за заемна помош мора да се зајакне.

3.4.3. Дрога

Шверцот со дрога и нејзината злоупотреба се влошени во Република Македонија зашто, во сè поголема мерка, земјата не е само транзитна, туку и земја-потрошувач, (особено на марихуана и екстази). Особено се во опасност оние на возраст под 30 години. Препораките дадени во ПСА извештајот за 2002 година и понатаму важат и треба да се дел од националниот план за борба против дрогата. Потребни се натамошни мерки за обезбедување на соодветна координација меѓу извршните органи на редот. Од превентивната страна, шемите за превенција во образовниот систем, здравствениот систем и Агенцијата за млади и спорт функционираат незадоволително.

3.4.4. Борба против организираниот криминал и тероризмот

Извештаите потврдуваат дека организираниот криминал во сè поголема мерка го става под знак прашалник авторитетот на државата и ги изложува на ризик и стабилноста и развитокот на општеството во Република Македонија. Потребно е итно делување за подобра борба против организираниот криминал на сеопфатен начин, и на стратегиско, и на оперативно ниво. Некои од приоритетите беа идентификувани на Лондонската конференција за организиран криминал, на 25 ноември 2002 година, и тие треба соодветно да се следат. Република Македонија се обврза да разработи национални стратегии за борба против организираниот криминал и корупцијата и сега мора да покаже посветеност на нивната реализација (борба против перењето пари, мерки против пролиферацијата на лесното оружје, превентивни мерки, регионална соработка и взаемна правна помош). Во специфичната област на трговијата со луѓе, извештаите сугерираат загрижувачки пораст. Промените воведени во кривичниот закон со кои се криминализира трговијата со луѓе треба да биде проследена со обвиненија, а Националниот акционен план за борба против илегалната трговија со луѓе и илегалната миграција, усвоен од страна на владата на 5 февруари 2002 година мора да биде итно реализиран.

Структурните слабости во средствата за ефективна борба против организираниот криминал мора да се разрешат. Користењето на специјални истражни техники треба да се овозможи, зашто тие се од клучна важност за ефикасната борба против корупцијата, финансискиот криминал и организираниот криминал во општа смисла. Мора да биде зајакнато градењето капацитети, исто така, од аспект на гарантирање на ефективен проток на информации и соработка меѓу органите на редот, како и меѓу органите на редот и судските институции, а мора да се разработи и професионална полициска разузнавачка структура. Во поглед на борбата против тероризмот, иако посветена на заложбите на меѓународната заедница за борба против меѓународниот тероризам, Република Македонија сè уште е ограничена со слабостите потцртани во Извештајот за 2002 година.

3.5. Приоритетни области кои бараат внимание во наредните 12 месеци

- Отстранување на квантитативните рестрикции (или мерките со еквивалентни ефекти) за нафтата и нафтните деривати, согласно Времената спогодба, а најдоцна до пролетта 2003 година.*
- Да се продолжи со законодавните и административните реформи потребни за потпомагање на реализацијата на обврските од ССА, кога тој ќе стапи на сила, паралелно со реализацијата на Охридскиот Рамковен договор, а имајќи ја на ум потребата за правична застапеност на различните заедници. Потребата од нови вработувања треба да се оствари првенствено преку реорганизација и прераспределување од други административни тела, во согласност со условите наметнати од Меѓународниот финансиски институт за намалување на вкупниот број на држави службеници.
- Натаму да се развијат административни координативни структури за сите прашања на европската интеграција, вклучувајќи го и приближувањето на законодавството (особено поврзувајќи го процесот на приближување на законодавството со правната реформа и кодификација и со утврдувањето на политиката, како и со економската реформа) и понатаму да се разработат соодветни менаџерски инструменти за поддршка на сèвкупниот процес, како што се поимници, програми за обука, и сл.**

* Препораки вклучени во ПСА Извештајот за 2002 година, во основа неимплементирани

** Препораки вклучени во ПСА Извештајот за 2002 година, делумно неимплементирани

- Да се зголеми персоналот во Единиците во Министерствата и другите административни тела, кои се занимаваат со прашањата на Европската интеграција, особено во оние Министерства кои имаат директна одговорност за реализација на ССА.*
- Да се применат обврските за проверка на компатибилноста на сето ново законодавство со ‘Acquis Communautaire’ (особено преку механизмите кои постојат во Владата) и да се развијат соодветни механизми во Собранието.**
- Да се продолжи со курсевите за обука за службениците (Влада, Собрание и локална самоуправа) за прашањата поврзани со европската интеграција.
- Понатаму да се подготви воведување на клучна ЕУ легислатива во областа на конкуренцијата, индустриската сопственост, стандардите и сертификацијата, јавните набавки, заштитата на податоците (наведени како “приоритет” во Членот 68.3 од ССА) и да се имплементираат првите фази. Да се обезбеди примената преку воспоставување на соодветни извршни тела задолжени за реализација или набљудување на реализацијата.**
- Властите треба и натаму да го промовираат развивањето на мали и средни претпријатија, воспоставувајќи повољно опкружување за пораст на приватниот сектор, претприемаштвото и интеграцијата на неформалниот сектор.**
- Подобрување на работата на Царинската управа, во согласност со техничкиот план на ЕУ, и негово развивање. Исто така, од аспект на понуда на неопходни уверувања за способноста на царината да се справи со преференцијалниот трговски режим.
- Финализирање и реализирање на национална стратегија за интегрирано управување со границите (гранични проверки и граничен надзор), врз основа на градење институции и обезбедување на техничка опрема, стремејќи се особено кон намалувањето на протокот на илегалната миграција и на различните форми на тргување, а за олеснување на трговијата.*
- Целосна усогласеност со визната листа на ЕК.
- Усвојување на нов закон за азил, вклучувајќи усвојување на подзаконски акти и подобрување на капацитетите за обработка на барањата за азил, воведување на независна втора инстанца.*
- Зајакнување на борбата против организираниот криминал, вклучително и преку воспоставување на сѐопфатни планови за превенција и борба против организираниот криминал и корупцијата, преземајќи решителни акции за да се демонстрира дека криминалот е неисплатлив, зајакнување на соработката меѓу различните органи на редот, развивање на криминалистичко разузнавање и веродостојни статистички податоци, зголемен капацитет на администрацијата.*

Разрешување на препреките кои забрануваат користење на кој било вид специјални истражни техники.

Основање и обезбедување на соодветна реализација на национален План против дрогата. Воведување закони за заштита на личните податоци и основање на независна Агенција задолжена за неговото спроведување.*

4. Финансиска помош од ЕК

Меѓу 1992 година и 2002 година, Република Македонија исползува вкупна помош од Европската заедница од приближно 610 милиони евра. Во текот на 2002 година, 41.5 милиони евра од фондовите на ЕК беа доделени на земјата во рамките на програмата CARDS, врз основа на приоритетите изложени во “Стратегискиот документ за Република Македонија” за периодот 2002-2006 година и повеќегодишната индикативна програма за

* Препораки вклучени во ПСА Извештајот за 2002, во основа неимплементирани

периодот 2002-2004 година, усвоен од страна на Европската комисија во декември 2001 година.

Помошта е фокусирана врз институционална реформа и развој за да се создадат поволни услови за постепената интеграција на земјата во европските структури, истовремено земјаќи ги предвид потребите кои произлегуваат од кризата во 2001 година.

Како и во 2001 година, **CARDS Програмата за 2002** година (41.5 милиони евра) е заснована врз принципите и приоритетите од процесот за стабилизација и асоцијација, односно има за цел да ѝ помогне на земјата да се подготви за целосна и ефективна реализација на ССА. Таа, исто така, се осврнува на некои од пост-кризните потреби на земјата, како што се операциите за деминирање и за развој на меѓуетничките односи. Главниот фокус на програмата за 2002 година беше ставен врз следниве сектори: Демократија и владеење на правото (меѓуетнички односи и поддршка на граѓанското општество), Економски и социјален развој (развој на приватниот и финансискиот сектор, трговија, развој на локалната инфраструктура, социјална кохезија и образование), Правда и внатрешни работи (интегрирано управување со границите, имиграција и азил, борба против криминалот) и Животна средина.

Во јуни 2002 година вкупно 3.6 милиони евра беа реалоцирани од CARDS Националната програма 2001 година за цели на реконструкција на домовите. Овие сретства ќе овозможат реконструкција на околу 200 тешко оштетени куќи во поранешните конфликтни области, покрај над 900-те куќи кои веќе се реконструирани со финансирање од страна на ЕК.

CARDS Програмата за 2003 година (42.5 милиони евра), која е во процес на усвојување, ќе ги одрази главните приоритетни сектори изложени во повеќегодишната индикативна програма, а во голема мерка е дизајниран за да обезбеди активности кои ќе се надоврзуваат на оние од програмата за 2002 година.

Покрај ова, Република Македонија ја користи и Регионалната програма CARDS. Покрај ова, ЕК продолжи да обезбедува финансирање во рамки на специфични буџетски линии во областа на животната средина, правдата и внатрешните работи и VI Рамковна програма за истражување, која земјата може да ја користи врз основа на одобрување од случај до случај.

Во декември 2001 година, Советот ја одобри одлуката да обезбеди максимум 18 милиони евра во грантови за **макро-финансиска помош**. Ова беше дополние на пакетот од максимум 80 милиони евра (30 милиони евра во грантови, а максимум 50 милиони евра во заеми) којшто беше одобрен во 1999 година, од кои првата транша од 30 милиони евра (20 милиони евра грант анд 10 милиони евра заем) беа ослободени во декември 2000 година. Втора транша од 22 милиони евра (вклучувајќи 10 милиони евра во грантови) беше исплатени во јануари 2002 година. Условите за исплата на преостанатата макро-финансиска помош (46 милиони евра) се утврдени во Дополнителниот меморандум за разбирање меѓу Европската Заедница и властите на Република Македонија, потпишан во септември 2002 година. Третата транша (10 милиони евра заем и 10 милиони евра грант) ќе биде ослободена по одобрувањето од страна на Бордот на ММФ на новиот аранжман со властите на Република Македонија. Потоа ќе биде ослободена четвртата и последна транша (до 18 милиони евра заем и до 8 милиони евра грант) под услов на исполнување на условите на економската политика дефинирани во SMoU, кои се фокусираат врз напредокот во областа на реформата на јавната администрација, управувањето на јавната администрација и фискалната реформа, реструктурирањето на претпријатијата, развој на приватниот сектор и реформа на финансискиот сектор.

Хуманитарната помош на ЕК (ЕЧО) во Република Македонија во текот на 2002 година изнесуваа до 3 милиони евра. Овие интервенции беа фокусирани врз олеснување на последиците од кризата во 2001 година, а особено врз основните хуманитарни потреби на внатрешно раселените лица и ранливото население. Таа, исто така, продолжи да ги имплементира тековните и програмираните активности кои не беа поврзани со кризата, како

што се интервенциите со водоснабдувањето и санитацијата во оддалечените рурални области ширум земјата, помош на приливот на бегалци од Косово (главно Роми) кои останаа од кризата во 1999 година, како и помош во храна за најранливите семејства - социјални случаи. Во тек на севкупното подобрување во хуманитарната ситуација во земјата, ЕЧНО прогресивно ќе заврши со своите активности до март 2003 година.

До крајот на декември 2002 година, **Европската инвестициона банка** поддржа проекти во Република Македонија во вкупен износ од 207 милиони евра, од кои 98 милиони евра веќе се исплатени. Проектите на ЕИБ се концентрирани во областа на транспортот - особено изградбата на патиштата - и финансирање на малите и средните претпријатија.

Реализацијата на помошта беше преземена од страна на Европската агенција за реконструкција, чиј мандат беше проширен во Република Македонија почнувајќи од 1 јануари 2002 година за управување на итната помош обезбедена во 2001 година, и од 1 март 2002 година во поглед на реализацијата на минатите и идните програми/проекти. Управувањето со средствата од CARDS доделени на царинскиот сектор, на програмата TEMPUS, како и на оние преку Регионалните програми остана централизирано во Седиштето на Комисијата. Централизираната реализација, исто така, се применува и за сите сретства доделени преку буџетската линија Европска иницијатива за демократија и човекови права.

Вкупно 26.5 милиони евра (13.7 милиони евра CARDS и 12.8 милиони евра механизми за брза реакција) од вонредната помош на Заедницата беа обезбедени во 2001 година за да се поддржи земјата во нејзините заложби да ја надмине политичката и безбедносната криза. Средствата беа посветени на реконструирање на домовите, реконструкција /рехабилитација на локалната инфраструктура, помош на семејствата кои се домаќини на внатрешно раселените лица, како и на мерки за градење на доверба. Над 90% од средствата се исплатени и за речиси сите сретства (99.8%) веќе е склучен договор, со што е обезбеден итен и ефективен одговор на потребите кои произлегоа од кризата. Програмата за итна помош обезбеди голем придонес за враќање на 95% од внатрешно раселените лица во своите живеалишта од пред кризата.

Во март 2002 година EAR презеде вкупно 131 милиони евра финансиска помош одобрена во рамките на годишните програми меѓу 1997 и 2001 година. Таа даде добар придонес за реализацијата на овој заостаток кој сега постојано се намалува - од 102 милиони евра за кои немало склучен договор, сега има склучено договори за над една четвртина од нив.

Европската комисија организираше, заедно со Светска банка, Донаторска средба во март 2002 година, со цел да се мобилизираат сретства кои ќе ѝ помогнат на земјата да се соочи со потребите кои произлегоа од безбедносната криза во 2001 година. Вкупно 307 милиони евра беа ветени од донаторите за макрофинансиска поддршка, напорите за реконструкција и помош во реализацијата на Рамковниот договор. Натомошни 271 милиони евра беа, исто така, ветени за општ економски развој.

Координацијата на донаторите треба да се подобри. Делегацијата на ЕК, со техничка помош на Меѓународната група за менаџмент успешно ја извршуваше оваа координација на донаторските активности во поглед на ветувањата на сретства за цели на реконструкцијата, дадени на Донаторската средба. Сепак, општо земено, координацијата на донаторите не е ефективна и треба да се зајакне. Особено, Владата треба да развие подобри капацитети во оваа смисла. Секторот за европска интеграција продолжи да игра мошне активна и ефективна улога во разработувањето на политиката и координација меѓу одделните министерства. Создавањето на Единица за координација на реализацијата на Рамковниот договор, во рамките на владиниот секретаријат, исто така беше позитивен чекор во оваа насока.

Континуираната посветеност од страна на ЕУ и поддршката дадена на мировниот процес, како и нејзината значителна финансиска помош, особено во врска со пост-конфликтната реконструкција, и интересот од страна на населението да биде дел од Европа, се фактори кои го зајакнаа имиџот на ЕУ.

Новата Влада повеќепати ја изрази својата определба дека иднината на Република Македонија лежи во ЕУ и ѝ даде на својата програма јасна ориентација кон ЕУ со преземањето обврска да ги создаде неопходните услови за реализација на Рамковниот договор и Спогодбата за стабилизација и асоцијација. Сите главни политички партии, исто така, покажаа европска ориентација во тек на своите предизборни кампањи. Медиумите опширно ги покриваа сите настани во врска со ЕУ, вклучувајќи го и петтиот Совет за соработка со ЕУ (јули) и посетите на комесарот Патен и високиот претставник Солана во јули, декември и јануари. Разбирливо, одлуката донесена од Европскиот совет во Копенхаген, за идното проширување на ЕУ, исто така беше на насловните страници.

Едно испитување за претставата за ЕУ извршено од страна на Делегацијата на ЕК во текот на летото 2002 година меѓу општите и специфичните целни групи (јавна администрација, политички партии, академските кругови, медиумите и НВО-П) покажа релативно високо познавање за ЕУ, односите со ЕУ, како и помошта од страна на ЕУ, како и значителен интерес и кај општата и кај постручната јавност за ЕУ и за Спогодбата за стабилизација и асоцијација. Четири од пет испитаници изразија позитивно мислење за целите и активностите на ЕУ, а, исто така, и интерес за дополнителни информации за структурата и функционирањето на институциите на ЕУ. Сепак, исто така постои значителна празнина во разбирањето на процесот на европска интеграција и процесот на стабилизација и асоцијација. Безрезервната желба за побрзо напредување на ССА може да биде одлучувачки фактор за мобилизирање на граѓанското општество во полза на неопходните политички и економски реформи за да ѝ се овозможи на земјата да ги достигне европските стандарди. Испитаниците очекуваат овој процес да доведе до економски развој, мир и побезбедна иднина, како и полични очекувања (подобрување на животниот стандард, поголеми можности за вработување). Многумина од испитаниците ја изразија својата желба во медиумите да најдат повеќе информации за процесот на стабилизација и асоцијација.

Владата и медиумите треба да играат главна улога во обезбедувањето информации за ЕУ и за процесот на стабилизација и асоцијација. Не треба да се штеди труд за да се обезбеди неопходната обука за државните службеници, новинарите, во образовниот систем, да се објасни содржината и важноста на процесот на стабилизација и асоцијација на пошироката јавност. Во овој контекст, Владината иницијатива за организирање отворена дебата со локалните НВО-и и претставниците на медиумите за својата информационе стратегија за интеграцијата на земјата во ЕУ заслужува пофалби.